

Fundacja na rzecz
Efektywnego
Wykorzystania
Energii

Polish
Foundation
for Energy
Efficiency

PROGRAM OGRANICZENIA NISKIEJ EMISJI NA TERENIE GMINY RACIBÓRZ

Wykonawcy:

Arkadiusz Osicki - prowadzący

Michał Pyka

KATOWICE, sierpień 2006 r.

Spis treści

1. PODSTAWA OPRACOWANIA	6
2. WPROWADZENIE	7
3. CHARAKTERYSTYKA NISKIEJ EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA NA TERENIE GMINY RACIBÓRZ	8
3.1. Lokalizacja i uwarunkowania Gminy	8
3.2. Inwentaryzacja emisji zanieczyszczeń do atmosfery w Gminie Racibórz.....	9
3.2.1. Tło zanieczyszczenia powietrza	10
3.2.2. Emisja punktowa (wysoka emisja) oraz przemysłowa	11
3.2.3. Emisja zanieczyszczeń ze źródeł ciepła budynków mieszkalnych – niska emisja	14
3.2.4. Emisja zanieczyszczeń ze źródeł emisji liniowej	21
3.3. Zestawienie emisji całkowitej na terenie Gminy Racibórz	25
4. ANALIZA TECHNICZNO – EKONOMICZNA PRZEDSIĘWZIĘĆ REDUKCJI EMISJI.....	27
4.1. Zakres analizowanych przedsięwzięć	27
4.1.1. Wymiana źródeł ciepła.....	27
4.1.2. Termomodernizacja instalacji wewnętrznych i „skorupy” budynku	30
4.2. Charakterystyka ekonomiczna i ekologiczna przedsięwzięć termomodernizacyjnych w budynkach indywidualnych	30
4.2.1. Zmiana zużycia energii w wyniku wymiany kotła	31
4.2.2. Zmiana rocznych kosztów ogrzewania w wyniku wymiany kotła	32
4.2.3. Zmiana rocznych emisji zanieczyszczeń w wyniku wymiany kotła	34
4.3. Wskaźniki oceny efektywności ekonomicznej i ekologicznej przedsięwzięć termomodernizacyjnych w budynkach indywidualnych	35
4.3.1. Krańcowe koszty redukcji emisji zanieczyszczeń w okresie żywotności inwestycji 36	
4.3.2. Średnioroczny jednostkowy koszt kapitałowy oszczędności energii	37
5. METODYCZNE I DECYZYJNE PODSTAWY BUDOWY PROGRAMU ZMNIEJSZENIA EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ.....	39
5.1. Założenia „Programu” obniżenia niskiej emisji w budynkach indywidualnych jednorodzinnych.....	39
5.1.1. Cele programu	40
5.1.2. Warunki realizacji „Programu”	41
5.1.3. Propozycja działań i ich finansowanie (wymiana kotłów)	41
5.1.4. Ocena opłacalności inwestycji po stronie użytkownika	44
5.1.5. Propozycja działań i ich finansowanie (prace termorenowacyjne)	45
5.1.6. Propozycja działań i ich finansowanie (budynki nowe i w budowie)	47
5.1.7. Propozycja działań i ich finansowanie (budynki wielorodzinne)	47
5.2. Wytyczne do sposobu zarządzania programem i realizacji programu w budynkach indywidualnych	47
5.2.1. Zaangażowanie Miasta	47
5.2.2. Funkcje Operatora Programu	48
5.2.3. Zasady kolejności kwalifikacji udziału w programie	49

6. PODSUMOWANIE I KIERUNKI DECYZYJNE	49
7. ZAŁĄCZNIKI	56
8. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	59

Spis rysunków

Rysunek 3.1. Struktura wiekowa budynków mieszkalnych w Gminie Racibórz.	14
Rysunek 3.2. Struktura źródeł ciepła (kotłów, pieców) stosowanych w budownictwie indywidualnym do celów grzewczych w Gminie Racibórz, w rozbiciu na rodzaj i wiek (<i>Źródło: ankietyzacja, zweryfikowano w oparciu o dane GUS</i>).	16
Rysunek 3.3. Porównanie obliczeniowych i wynikających z ankietyzacji jednostkowych wskaźników zużycia energii na ogrzewanie, w zależności od sposobu ogrzewania (główne nośniki).....	18
Rysunek 3.4. Porównanie wskaźników emisji zanieczyszczeń przy spalaniu węgla w kotłach małej mocy obliczonych zgodnie z wytycznymi MOŚZNiL oraz przyjętych jako średnie z analiz IChPW w Zabrze wyrażone w kg (B α)P wyrażony w gramach) zanieczyszczenia na 1 tonę spalanego paliwa	19
Rysunek 3.5. Struktura zanieczyszczeń powstających w procesie spalania paliw do celów grzewczych w budynkach indywidualnych jednorodzinnych znajdujących się w Gminie Racibórz (bez emisji CO ₂).	20
Rysunek 3.6. Ogólna tendencja cen jednostkowych (rok 2006) ogrzewania budynku jednorodzinnego, przy wykorzystaniu różnych nośników energii (<i>Źródło: FEWE</i>).	21
Rysunek 3.7 Widok panelu głównego aplikacji do szacowania emisji ze środków transportu ...	22
Rysunek 3.8 Emisja dwutlenku węgla na terenie Gminy Racibórz	25
Rysunek 3.9 Udział rodzajów źródeł emisji w całkowitej emisji poszczególnych zanieczyszczeń do atmosfery w Raciborzu.....	26
Rysunek 3.10 Udział emisji zastępczej z poszczególnych źródeł emisji w całkowitej emisji substancji szkodliwych przeliczonych na emisję równoważną SO ₂ w Gminie Racibórz	26
Rysunek 4.1. Porównanie rocznych kosztów ogrzewania w zależności od używanego nośnika energii.	33
Rysunek 4.2. Porównanie jednostkowych kosztów ogrzewania w zależności od używanego nośnika energii.	33
Rysunek 4.3. Porównanie emisji zanieczyszczeń powstających przy spalaniu paliw do celów grzewczych przy produkcji 1 GJ ciepła użytecznego (z uwzględnieniem sprawności energetycznej urządzeń grzewczych).	35
Rysunek 4.4. Porównanie kosztów redukcji emisji zanieczyszczeń w okresie żywotności inwestycji.....	37
Rysunek 4.5. Jednostkowe koszty kapitałowe i efekty przedsięwzięć energooszczędnych w budynku indywidualnym w zależności od rodzaju kotła: a)gazowy, b) na pelety, c) retortowy, d) na olej.....	38
Rysunek 4.6. Jednostkowe koszty redukcji zużycia energii w budynku indywidualnym w zależności od rodzaju przedsięwzięcia modernizacyjnego.	39
Rysunek 5.1. Strumienie środków pieniężnych z dotacją (po lewej) i bez dotacji (po prawej) zdyskontowane w czasie żywotności inwestycji (przykład dla kotłów retortowych).	44

Rysunek 6.1. Wykres przepływów pieniężnych w budżecie Urzędu Miasta Racibórz na realizację „Programu ograniczenia niskiej emisji”	54
Rysunek 6.2 Wykres przepływów pieniężnych pomiędzy budżetem Gminy, a WFOŚiGW w wyniku realizacji programu ograniczenia niskiej emisji	55

Spis tabel

Tabela 3.1. Aktualny stan jakości powietrza dla Raciborza.	11
Tabela 3.2. Wykaz kotłowni o mocy zainstalowanej powyżej 1MW (<i>Źródło: Program Ochrony Środowiska dla gminy Racibórz</i>).....	11
Tabela 3.3. Parametry techniczne kotłów WR-25 działających w Ciepłowni Miejskiej Racibórz (Stuzienna).....	12
Tabela 3.4. Emisja zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych w 2001 roku z terenu gminy Racibórz i powiatu raciborskiego	13
Tabela 3.5. Ważniejsze źródła emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, oprócz urządzeń PEC [Mg/rok].....	13
Tabela 3.6. Budynki mieszkalne zamieszkałe wg. wyposażenia w instalacje oraz okresu budowy.....	15
Tabela 3.7. Orientacyjne wskaźniki zapotrzebowania na ciepło w zależności od wieku budynku (<i>Źródło: Krajowa Agencja Poszanowania Energii</i>).....	15
Tabela 3.8. Liczba zwróconych do Urzędu Miasta Racibórz ankiet na tle liczby budynków jednorodzinnych w poszczególnych dzielnicach	16
Tabela 3.9. Budynki indywidualne jednorodzinne według typu źródła ciepła oraz okresu budowy.	17
Tabela 3.10. Struktura zużycia energii i paliw na cele grzewcze w budynkach jednorodzinnych indywidualnych.....	17
Tabela 3.11. Wielkości emisji głównych zanieczyszczeń powstających w procesie spalania paliw do celów grzewczych w budynkach indywidualnych jednorodzinnych (bez emisji wysokiej).	20
Tabela 3.12 Roczna emisja substancji szkodliwych do atmosfery ze środków transportu na terenie Gminy Racibórz [kg/rok].....	24
Tabela 3.13 Roczna emisja dwutlenku węgla ze środków transportu na terenie Gminy Racibórz	24
Tabela 3.14 Zestawienie zbiorcze emisji substancji do atmosfery z poszczególnych źródeł emisji na terenie Gminy Racibórz	25
Tabela 4.1. Podstawowe założenia i charakterystyka obiektu reprezentatywnego, przyjętego do dalszych analiz programowych (<i>Źródło: ankietyzacja</i>).....	31
Tabela 4.2. Roczne zużycie paliw na ogrzanie budynku reprezentatywnego indywidualnego z uwzględnieniem sprawności energetycznej urządzeń grzewczych oraz potencjał redukcji energii w wyniku zastosowania alternatywnej technologii (na podstawie audytu uproszczonego).....	32
Tabela 4.3. Roczne koszty paliwa ponoszone na ogrzanie budynku reprezentatywnego w zależności od sposobu ogrzewania.	32

Tabela 4.4. Roczna emisja zanieczyszczeń powstająca w wyniku spalania paliw do celów grzewczych w zależności od sposobu ogrzewania (wielkości redukcji, przed którymi występuje znak (-) oznaczają wzrost rocznych emisji).....	34
Tabela 5.1. Ilości i rodzaje planowanych modernizacji systemów grzewczych w budynkach indywidualnych objętych programem	42
Tabela 5.2. Przyjęty mechanizm finansowania oparty na aktualnych zasadach finansowania przez WFOŚiGW oraz możliwości finansowe Gminy.....	43
Tabela 5.3. Efekt ekologiczny możliwy do uzyskania w 200 budynkach przy realizacji przyjętych założeń.....	43
Tabela 5.4. Efekt ekologiczny możliwy do uzyskania przy realizacji przyjętych założeń na tle emisji całkowitej w budynkach jednorodzinnych.	43
Tabela 5.5. Wskaźniki efektywności ekonomicznej po stronie użytkownika (porównanie warunków z dotacją oraz bez dotacji).	45
Tabela 6.1. Ramowy harmonogram rzeczowo-finansowy programu likwidacji emisji w budynkach jednorodzinnych w latach 2006-09	52
Tabela 6.2. Obciążenie budżetu Gminy w wyniku realizacji „Programu likwidacji niskiej emisji na terenie Gminy Racibórz”	53

Lista załączników

Załącznik 1. Harmonogram finansowy	56
Załącznik 2. Wskaźniki emisji zanieczyszczeń przyjęte do obliczeń	57
Załącznik 3. Szacunkowe nakłady inwestycyjne na przedsięwzięcia termomodernizacyjne dla budynku jednorodzinnego (budynek reprezentatywny jak w tabeli 4.1. bez ocieplonych przegród zewnętrznych)	58

1. PODSTAWA OPRACOWANIA

Głównym celem zadania jest realizacja „Programu ograniczenia niskiej emisji na terenie Gminy Racibórz”.

Zastąpienie niskiej jakości paliw stałych paliwami ekologicznymi lub innymi nośnikami energii w Gminie Racibórz jest zadaniem rozpatrywanym w dokumentach gminnych. Ochrona powietrza atmosferycznego jest uznawana za jeden z priorytetów rozwoju gminy. Podstawowym dokumentem prawnym mówiącym o konieczności ograniczenia niskiej emisji jest zrealizowany zgodnie z wymogami *Prawa Ochrony Środowiska* „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Racibórz”, a także opracowane zgodnie z wymogami ustawy *Prawo Energetyczne* „Projekt założeń do planu zaopatrzenia miasta Racibórz w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe”.

Ponadto priorytety ekologiczne gminy w zakresie poprawy jakości powietrza są zbieżne z celami długoterminowymi powiatu raciborskiego („Program Ochrony Środowiska Powiatu Raciborskiego”, „Strategia Rozwoju Powiatu Raciborskiego”) oraz województwa śląskiego („Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego od 2004 roku oraz cele długoterminowe do roku 2015”, „Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2015”).

Podstawą formalną opracowania "Programu ograniczenia niskiej emisji na terenie Gminy Racibórz" jest Umowa Nr 21/III/G z dnia 15.05.2006r., zawarta pomiędzy Miastem Racibórz, reprezentowanym przez Jana Osuchowskiego – Prezydenta Miasta, a Fundacją na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii z siedzibą w Katowicach.

Niniejsza dokumentacja została wykonana zgodnie z umową, obowiązującymi przepisami i zasadami wiedzy technicznej. Wydana dokumentacja jest kompletna ze względu na cel oznaczony w umowie.

2. WPROWADZENIE

Problem zanieczyszczeń powietrza dotyczy w mieście Racibórz głównie:

- ♦ wytwarzania ciepła grzewczego na potrzeby budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej,
- ♦ wytwarzania ciepła grzewczego i technologicznego w przemyśle,
- ♦ emisji z tzw. źródeł liniowych.

Definicja niskiej emisji zanieczyszczeń z urządzeń wytwarzania ciepła grzewczego, tj. w kotłach i piecach najczęściej dotyczy tych źródeł ciepła, z których spaliny są emitowane przez kominy niższe od 40 m. W rzeczywistości większość tego rodzaju zanieczyszczeń emitowana jest z emitorów o wysokości około 10 m, co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń po najbliższej okolicy i co jest szczególnie odczuwalne w okresie zimowym.

Podstawowym nośnikiem energii pierwotnej dla ogrzewania budynków i obiektów zlokalizowanych w mieście Racibórz, nie podłączonych do systemu ciepłowniczego, jest paliwo stałe, przede wszystkim węgiel kamienny w postaci pierwotnej, w tym również węgiel złej jakości, np. muł węglowy. Na podstawie wcześniejszych dokumentów można również przyjąć, że w okresie zimowym w paleniskach domowych spalane są również niektóre frakcje odpadów komunalnych, które powinny być unieszkodliwiane przez składowanie lub poddawane procesowi utylizacji biologicznej. Procesy spalania takiego paliwa w urządzeniach małej mocy, o niskiej sprawności bieżącej i średniorocznej, bez systemów oczyszczania spalin (piece kaflowe, domowe kotły c.o. i inne), są źródłem emisji substancji szkodliwych dla środowiska, takich, jak: CO, SO₂, NO_x, pyły, zanieczyszczenia organiczne, w tym rakotwórcze wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (WWA), włącznie z benzo-(α)-pirenem, dioksyny i furany, oraz węglowodory alifatyczne, aldehydy i ketony, a także metale ciężkie.

Efektywne ograniczenie niskiej emisji możliwe jest poprzez skoordynowane działania obejmujące:

- ♦ wymianę niskosprawnych i nieekologicznych węglowych źródeł ciepła na nowoczesne proekologiczne kotły z automatycznym i sterowanym dozowaniem paliwa i powietrza w procesie spalania, według potrzeb cieplnych użytkowników budynku,
- ♦ kompleks działań zmniejszających zużycie energii w obiekcie poprzez prace termorenowacyjne (wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie ścian, ocieplenie stropodachów, modernizację instalacji wewnętrznej c.o. budynku z uwzględnieniem automatycznej regulacji, itp.)

Niniejszy „Program ograniczenia niskiej emisji na terenie Gminy Racibórz” określa kierunki działań, jakie należy przedsięwziąć w celu poprawy jakości powietrza. Program ten może być, w miarę potrzeb, weryfikowany i uaktualniany w oparciu o monitoring jego realizacji i zmian. Jednakże ustalone założenia generalne, dotyczące głównie sposobu realizacji programu, źródeł finansowania inwestycji, metody poprawy jakości powietrza i kontroli efektów wdrażania przedsięwzięć inwestycyjnych, uznaje się za właściwe dla całego programu.

3. CHARAKTERYSTYKA NISKIEJ EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA NA TERENIE GMINY RACIBÓRZ

3.1. Lokalizacja i uwarunkowania Gminy

Gmina Racibórz leży w powiecie raciborskim, w południowo-zachodniej części województwa śląskiego. Zajmuje powierzchnię 75 km². Od północy graniczy z gminami Rudnik i Nędza, od wschodu z gminą Kornowac, od południa z gminami Krzyżanowice i Krzanowice a od zachodu z gminą Pietrowice Wielkie. Ludność gminy wg danych na dzień 31.12.2005 liczyła 58 041 osób.

Według podziału Kondrackiego na jednostki fizyczno-geograficzne, Racibórz leży w obrębie mezorejonu Kotlina Raciborska (318.59), blisko granicy z mezorejonem Płaskowyż Głubczycki (318.58).

Racibórz pod względem klimatycznym jest położony w dość korzystnym miejscu naszego kraju, mianowicie u wylotu Bramy Morawskiej. Powoduje to, że klimat panujący w rejonie miasta różni się wyraźnie od klimatu reszty Polski. Bramie Morawskiej Racibórz zawdzięcza przede wszystkim dostęp ciepłych i raczej suchych mas powietrza z południa. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 8,5°C, lipca wynosi 18,5°C, stycznia wynosi 2,5°C. Ilość opadów w ciągu roku należy też do stosunkowo wysokich – około 750 mm. Najmniej opadów występuje w lutym, zaś najwięcej w lipcu.

Racibórz jest centralnym ośrodkiem powiatu raciborskiego, swoją siedzibę ma tutaj Starostwo Powiatowe oraz oddziały innych instytucji szczebla powiatowego: Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Oddział w Raciborzu, Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Oddział w Raciborzu i inne instytucje.

Powiat raciborski jest regionem o charakterze rolniczo - przemysłowym. Przemysł jest skupiony przede wszystkim w mieście Racibórz.

Zlokalizowanych jest tutaj kilka zakładów przemysłowych oferujących swoje produkty na rynkach krajowych i międzynarodowych (np. SGL Carbon Polska S.A., Raciborska Fabryka Kotłów RAFAKO S.A., HENKEL POLSKA Sp. z o.o., Spółdzielnia Meblarska RAMETA, Zakłady Przemysłu Cukierniczego MIESZKO S.A.).

System ciepłowniczy Raciborza oparty jest o dwa główne źródła ciepła należące do PEC Jastrzębie - Ciepłownię Miejską Racibórz oraz kotłownię Ostróg – oraz kilka mniejszych źródeł. Przewiduje się, że kotłownia Ostróg zostanie zlikwidowana przed końcem 2006 roku, a jej funkcje w zakresie dostaw ciepła w całości przejmie Ciepłownia Miejska Racibórz (Studzienna). Ciepłownie należące do PEC Jastrzębie dostarcza ciepło do ok. 80-85% odbiorców na terenie starego Raciborza (dzielnice centralne), natomiast mieszkańcy dzielnic położonych na

obrzeżach miasta korzystają z ciepła dostarczanego z kotłowni lokalnych lub też z indywidualnych źródeł ciepła.

Głównym źródłem ciepła sieciowego oraz źródłem ciepłej wody użytkowej dla mieszkańców miasta jest pracująca przez cały rok Ciepłownia Miejska Racibórz, zlokalizowana w dzielnicy . Studzienna. Ciepłownia należy do Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej Jastrzębie. Obecnie w Ciepłowni zainstalowano nowoczesny układ odpylania spalin za kotłami WR-25, stanowiącymi źródła ciepła. W roku 2006 Ciepłownia otrzymała wymagane prawem Pozwolenie Zintegrowane, wydane przez Starostę powiatu raciborskiego. Pozwolenie to wydano na okres 10 lat.

Ciepłownia posiada emitor o wysokości około 50 m i jest zlokalizowana w pewnym oddaleniu od terenów zabudowanych. Najbliższa zabudowa mieszkalna dwukondygnacyjna występuje w odległości ok. 350 m na zachód od granicy zakładu. W kierunku północno-zachodnim i północnym w promieniu 2,5 km (czyli w promieniu 50-krotnej wysokości emitora) od emitora występuje ekstensywna zabudowa miejska z zakładami usługowymi i przemysłowymi oraz użyteczności publicznej. W kierunku północno-wschodnim w odległości 600 m położona jest Fabryka Kotłów „Rafako” S.A., a w kierunku północnym zakłady „Henkel Polska” Sp. z o.o. Oprócz tej ciepłowni, na terenie miasta działają inne kotłownie lokalne, należące do PEC i do innych podmiotów gospodarczych.

Miasto Racibórz posiada dość dobrze rozwiniętą sieć ciepłowniczą, która dostarcza ciepło przede wszystkim do budynków wielorodzinnych (głównie spółdzielnie mieszkaniowe i MZB) a sporadycznie zasila budownictwo jednorodzinne. Długość sieci ciepłowniczej wynosi 31 km, w tym 22 km sieci wysokoparametrowej.

3.2. Inwentaryzacja emisji zanieczyszczeń do atmosfery w Gminie Racibórz

Emisja zanieczyszczeń atmosferycznych składa się z dwóch grup: zanieczyszczeń stałych lotnych (pyłowych) oraz zanieczyszczeń gazowych (organicznych i nieorganicznych).

Główną przyczyną powstawania zanieczyszczeń powietrza jest spalanie paliw, w tym:

- w procesach energetycznego spalania paliw kopalnych,
- w silnikach spalinowych napędzających pojazdy.

Z uwagi na rodzaj źródła, emisję można podzielić na trzy rodzaje, a mianowicie:

- emisję punktową (wysoka emisja),
- emisję rozproszoną (niska emisja),
- emisję komunikacyjną (emisja liniowa).

W dalszej części opracowania, wyznaczono dla poszczególnych źródeł emisje takich substancji szkodliwych jak: SO₂, NO₂, CO, pył, B(α)P oraz CO₂ wyrażoną w kg danej substancji na rok.

Wyznaczono także emisję równoważną, czyli zastępczą. Emisja równoważna jest to wielkość ogólna emisji zanieczyszczeń pochodzących z określonego (ocenianego) źródła zanieczyszczeń, przeliczona na emisję dwutlenku siarki.

Oblicza się ją poprzez sumowanie rzeczywistych emisji poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń, emitowanych z danego źródła emisji i pomnożonych przez ich współczynniki toksyczności zgodnie ze wzorem:

$$E_r = \sum_{t=1}^n E_t \cdot K_t$$

gdzie:

E_r - emisja równoważna źródeł emisji,

t - liczba różnych zanieczyszczeń emitowanych ze źródła emisji,

E_t - emisja rzeczywista zanieczyszczenia o indeksie t ,

K_t - współczynnik toksyczności zanieczyszczenia o indeksie t , który to współczynnik wyraża stosunek dopuszczalnej średniorocznej wartości stężenia dwutlenku siarki e_{SO_2} do dopuszczalnej średniorocznej wartości stężenia danego zanieczyszczenia e_t co można określić wzorem:

$$K_t = \frac{e_{SO_2}}{e_t}$$

Współczynniki toksyczności zanieczyszczeń traktowane są jako stałe, gdyż są ilorazami wielkości określonych w Rozporządzenie MOŚZNiL z dnia 28 kwietnia 1998r w sprawie dopuszczalnych wartości stężeń niektórych substancji zanieczyszczających powietrze.

Emisja równoważna uwzględnia to, że do powietrza emitowane są równocześnie różnego rodzaju zanieczyszczenia o różnym stopniu toksyczności. Pozwala to na prowadzenie porównań stopnia uciążliwości poszczególnych źródeł emisji zanieczyszczeń emitujących różne związki. Umożliwia także w prosty, przejrzysty i przekonujący sposób znaleźć wspólną miarę oceny szkodliwości różnych rodzajów zanieczyszczeń, a także wyliczać efektywność wprowadzanych usprawnień.

3.2.1. Tło zanieczyszczenia powietrza

Poniższa tabela z danymi charakteryzującymi stan zanieczyszczenia powietrza w Raciborzu pochodzi z wniosku o wydanie pozwolenia zintegrowanego, opracowanego dla PEC Jastrzębie, dla Ciepłowni Miejskiej Racibórz. Dane dotyczące aktualnego stanu jakości powietrza zamieszczone w tym zaktualizowano na potrzeby niniejszego programu, w oparciu o „Raport o stanie środowiska 2004 r.”, autorstwa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Katowicach.

W tabeli 3.1 przedstawiono informację o poziomach substancji w powietrzu w Raciborzu.

Tabela 3.1. Aktualny stan jakości powietrza dla Raciborza.

Miejscowość	Lokalizacja stacji	Średnie stężenie w 2004 roku		
		PM10 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	NO ₂ [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	SO ₂ [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]
Racibórz	ul. Tow. Gimnast. Sokół	37	14	6 ^(*)

(*) – stężenie średnie w 2003 r.

Wykazane w tabeli zanieczyszczenia powietrza pochodzą ze źródeł znajdujących się na terenie miasta i w jego okolicy oraz są efektem migracji zanieczyszczeń z odleglejszych terenów.

3.2.2. Emisja punktowa (wysoka emisja) oraz przemysłowa

Głównym źródłem emisji wysokiej zanieczyszczeń do powietrza na terenie gminy Racibórz są zakłady przemysłowe. Emisja naturalna - tło zanieczyszczeń ma na tym terenie niewielkie znaczenie i nie wpływa na ocenę stanu zanieczyszczenia powietrza. Przedstawione niżej dane dotyczące mocy nominalnych kotłowni działających w Raciborzu i niektóre dane o emisji zanieczyszczeń z zakładów przemysłowych gminy Racibórz pochodzą z obowiązującego „Programu ochrony środowiska dla gminy Racibórz”. Dokument ten opracowano z kolei na podstawie danych publikowanych przez Urząd Statystyczny w Katowicach, odnoszących się do terenu całego powiatu raciborskiego oraz w oparciu o informacje uzyskane w ramach ankietyzacji najważniejszych podmiotów gospodarczych.

Niektóre przedsiębiorstwa działające w gminie posiadają własne kotłownie wytwarzające ciepło na potrzeby technologiczne. W poniższej tabeli zestawiono kotłownie, których zainstalowana moc wynosi powyżej 1MW.

Tabela 3.2. Wykaz kotłowni o mocy zainstalowanej powyżej 1MW (Źródło: Program Ochrony Środowiska dla gminy Racibórz).

Lp.	Użytkownik	Moc nominalna w paliwie (MW)	Rodzaj paliwa
1.	PEC, Ciepłownia Miejska Racibórz	105	miat węglowy
2.	PEC, Ciepłownia Rejonowa „Ostróg” (do likwidacji w 2006/2007)	15	miat węglowy
3.	RAMETA Zakład ST-1, T-1, ul. Królewska 50	1,44	gaz
4.	ARHOS S.A., ul. Nowomiejska 20/12	5,2	gaz
5.	KOLZAM, ul. Piaskowa 7	2,988	olej
6.	Cukrownia Racibórz S.A., ul. 1-go Maja 4	58	miat węglowy
7.	BETRA, Kotłownia TP-1, ul. Stalowa 4	2,2	miat węglowy
8.	Mieszko S.A., Kotłownia ul. Opawska 172	4,2	gaz, olej
9.	Mieszko S.A., kotłownia ul. Starowiejska 75	1,8	olej
10.	Fabryka Kotłów RAFAKO S.A., ul. Łąkowa 33,	23,2	miat węglowy
11.	CARBON, Kotłownia olejowa, ul. Stalowa 10	1	olej
12.	Oczyszczalnia Ścieków, ul. Wodna 19	1,595	biogaz, olej
13.	ZSO Mistrzostwa Sportowego, ul. Koziejska 19	1,06	koks
14.	Zespół Szkół Mechanicznych, ul. Zamkowa 1	1,2	węgiel
15.	Szpital Rejonowy, ul. Gamowska 3, kotłownia, ul. Cegielniana	8,94	gaz

W kontekście emisji zanieczyszczeń powietrza związanej z produkcją ciepła do celów grzewczych, należy w tym miejscu zaznaczyć, że na obszarze Miasta Racibórz występuje scentralizowany system ciepłowniczy obsługujący najgęściej zaludnione tereny miasta w tym część Śródmieścia. System ten zasilany jest głównie z ciepłowni węglowej CM Racibórz wyposażonej w 3 kotły WR-25 o łącznej mocy nominalnej w przeliczeniu na strumień energii doprowadzanej w paliwie, wynoszącej około 105 MW. Ciepłownia należy do PEC Jastrzębie Sp. z o.o. Przedsiębiorstwo to jest jednocześnie dystrybutorem ciepła.

Dane techniczne kotłów WR-25 działających w CM Racibórz zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 3.3. Parametry techniczne kotłów WR-25 działających w Ciepłowni Miejskiej Racibórz (Stuzienna)

Wyszczególnienie	Wartości liczbowe / Dane
Ciśnienie wody wylotowej max	1,6 MPa
Temperatura wody zasilającej min	55 °C
Temperatura wody zasilającej max	80 °C
Temperatura wody wylotowej max	155 °C
Natężenie przepływu wody min	316 Mg/h
Natężenie przepływu wody max	380 Mg/h
Pojemność wodna kotła	12 m ³
Sprawność kotła	78 %
Węgiel	Miał 2
Sortyment	20 mm
Granulacja	20 mm
Zawartość popiołu	20,0 %
Zawartość wilgoci	14 %
Zawartość części lotnych w masie palnej	38 %
Dolna wartość opałowa	23000 kJ/kg
Ilość spalin za kotłem	875 Nm ³ /min
Temperatura spalin za kotłem	160 °C
Zawartość CO ₂ w spalinach	11 %
Ciąg spalin za kotłem / bez zasypu/	65 mm H ₂ O
Ruszt mechaniczny łuskowy typu RŁ o wymiarach	2 x 2500 x 7000 mm

Emisja zanieczyszczeń pyłowych z szczególnie uciążliwych zakładów w 2001 roku z terenu gminy Racibórz wyniosła 544 Mg, natomiast emisja zanieczyszczeń gazowych ogółem wyniosła 174 335 Mg. Emisję zanieczyszczeń z terenu gminy Racibórz oraz powiatu raciborskiego przedstawia tabela 3.4.

Tabela 3.4. Emisja zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych w 2001 roku z terenu gminy Racibórz i powiatu raciborskiego

	Emisja zanieczyszczeń [tys. Mg]		
	pyłowe	gazowe ogółem	gazowe bez dwutlenku węgla
gmina Racibórz	0,54	174,3	2
powiat raciborski	0,64	205,1	2,3

Źródło: Program ochrony środowiska dla gminy Racibórz, wg. Stanu środowiska w województwie śląskim w 2001 roku, WIOŚ w Katowicach

Wniosek o wydanie pozwolenia zintegrowanego dla PEC Jastrzębie - Ciepłownia Miejska Racibórz (*Eko-Expert S.C.*, Katowice, 2005), zawiera dane zebrane m.in. w oparciu o wyniki ankietyzacji przedsiębiorstw z terenu miasta, przeprowadzonej w ramach pracy nad „Programem ochrony środowiska dla gminy Racibórz” (*Arcadis Ekokonrem*, 2003r.). Dla bliższego określenia ogólnej sytuacji w mieście, w kontekście źródeł zanieczyszczeń atmosfery innych, niż niska emisja, poniżej przytoczono te dane.

Tabela 3.5. Ważniejsze źródła emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, [Mg/rok].

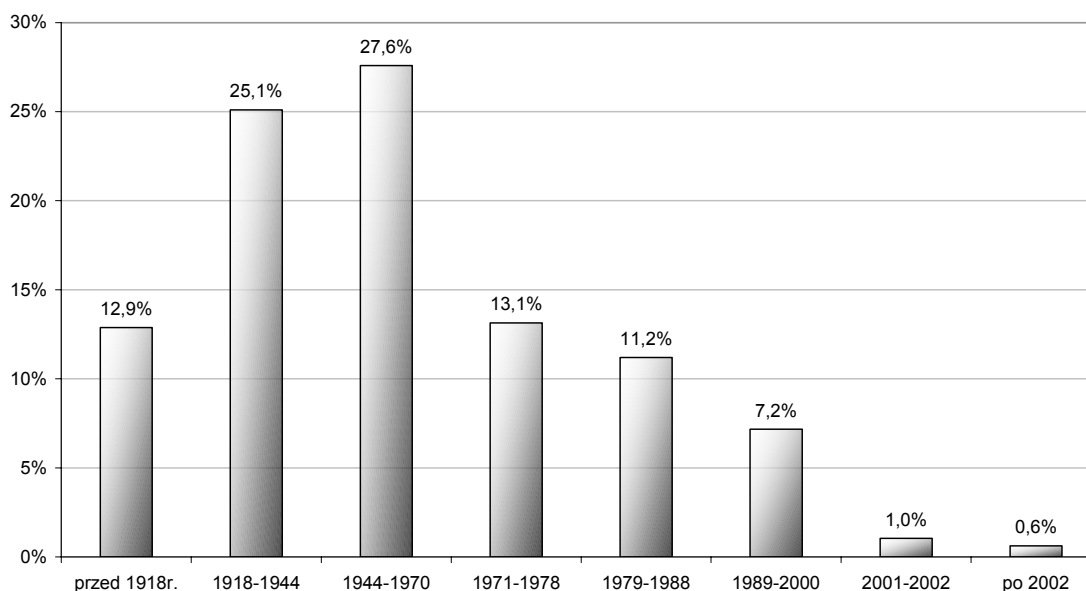
Lp.	Nazwa zakładu	SO ₂	NO _x	CO	pył	BaP	inne
1.	PEC Jastrzębie, kotłownie w Raciborzu	405	127	189	442	0	CO ₂ : 70499
2.	Zakład Ciepłowniczy PŁONIA, ul. Piastowska 29, Racibórz	116,5	41,3	21,9	20,9	0,056	węgiel elementarny: 5,36
3.	Cukrownia Racibórz S.A. ul. Racibórz	110,8	41,06	17,7	36,3	0,00006	-
4.	Fabryka Kotłów RAFAKO S.A. ul. Łąkowa 33 Racibórz	73	25	114	31	0,018	WWA: 15,7 CO ₂ : 13994 alkohole alifatyczne: 1,8 alkohole aromatyczne: 2 pierwiastki metaliczne: 4,2 sadza: 1
5.	Henkel Polska S.A. ul. Stalowa 9, Racibórz	2,3	9,7	8,9	0,028	-	pył detergentowy: 2,957 pyły inne (surowców i mydlany): 2,872 CO ₂ : 9351,8 trójtlenek siarki 0,295
6.	SGL Carbon Polska S.A. ul. Piastowska 29 Racibórz	70,2	19,7	688,3	-	0,0105	pyły węglowo-grafitowe: 40,6 dwusiarczek węgla CS ₂ : 0,191 węglowodory aromatyczne WWA: 4,4 dwutlenek węgla CO ₂ : 42691,6
7.	BETRA Zakład Produkcyjno Usługowo Handlowy z o.o. ul. Stalowa 4, Racibórz	1,1	0,39	1,93	0,65	0,031	CO ₂ : 202,5 sadza: 0,028
8.	"Ema-Brzezcie" Sp. z o.o. ul. Zakładowa 2 Racibórz	-	0,2	13,5	4,1		CO ₂ : 53,0 pierwiastki niemetaliczne (fluor): 0,2 mangan (jako suma manganu i jego związków w pyłe): 0,12 żelazo (jako suma żelaza i jego związków w pyłe): 0,2
9.	Raciborska Spółdzielnia Mleczarska, ul. Głębczycka 38 Racibórz	4,1	1,4	5,7	3,1	-	CO ₂ : 1537,6 sadza: 0,5

3.2.3. Emisja zanieczyszczeń ze źródeł ciepła budynków mieszkalnych – niska emisja

W Gminie Racibórz zabudowę mieszkaniową można podzielić na dwa podstawowe rodzaje: indywidualną jednorodziną i wielorodzinną, przy czym na terenie miasta zlokalizowanych jest ok. 370 budynków wielorodzinnych, gdzie większość z nich podłączona jest do sieci ciepłowniczej, wyjątek stanowi obszar starego miasta gdzie część lokali mieszkaniowych ogrzewanych jest nadal przy użyciu pieców węglowych.

Szczegółowe badania i statystyka z zakresu inwentaryzacji wszystkich obiektów budowlanych, ich stanu technicznego oraz energochłonności budynków i rodzaju źródła ogrzewania do dnia dzisiejszego nie zostały w gminie przeprowadzone. Ponadto w ostatnich latach z nasileniem rozwija się proces termomodernizacji budynków, co ma wpływ na stałą poprawę jakości budynków pod względem energetycznym oraz technicznym. Przeprowadzona na potrzeby realizacji „Programu” ankietyzacja wśród użytkowników budynków jednorodzinnych nie stwarza pełnego obrazu budynków mieszkalnych w gminie.

W związku z brakiem specjalistycznych informacji do analizy energetyczno-ekologicznej przyjęto informacje pośrednie, oparte na danych statystycznych pozyskanych w 2002 roku w wyniku Narodowego Spisu Powszechnego przez Główny Urząd Statystyczny. Opracowane i opublikowane zostały informacje charakteryzujące budynki i znajdujące się w nich mieszkania. Dotyczą one głównie budynków zamieszkałych, tj. takich, w których znajdowało się, co najmniej 1 zamieszkałe mieszkanie ze stałym mieszkańcem. Według danych GUS do roku 2002 liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych w Raciborzu wynosiła 4697 z 19.387 mieszkaniami. Struktura wiekowa tych budynków została przedstawiona na rysunku 3.1.

Rysunek 3.1. Struktura wiekowa budynków mieszkalnych w Gminie Racibórz.

W Tabeli 3.6 pokazano ilość budynków mieszkalnych w rozbiciu na obiekty wyposażone w instalację wewnętrzną c.o. zasilaną lokalnie lub z sieci ciepłowniczej i budynki bez instalacji c.o. oraz zestawiono je według okresu budowy. Opracowanie GUS nie uwzględnia

szczegółowych informacji mówiących o typie źródła ciepła i stosowanego paliwa. Przyjęto na podstawie statystyki oraz szacunków FEWE założenie, że 97% budynków nie posiadających instalacji wewnętrznej c.o. jest wyposażonych w piece węglowe (głównie kaflowe) oraz 3% budynków nie posiadających instalacji c.o. w inne źródło ciepła, jak np. ogrzewanie elektryczne.

Na podstawie opracowanych przez GUS wyników NSP z 2002r.									Założenie dot. budynków bez instalacji c.o. (kolumny 8 i 9)			
Okres budowy	Ogólnie budynki zamieszkane		W tym wyposażone w instalację c.o.				Budynki bez instalacji c.o.		Piecze węglowe (97% budynków bez instalacji c.o.)		Inne* (3% budynków bez instalacji c.o.)	
	Liczba	Powierzchnia uż. [m ²]	z sieci miejskiej		lokalnie		Liczba	Powierzchnia	Liczba	Powierzchnia	Liczba	Powierzchnia
			4	5	6	7						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ogółem	4 697	1 277 130	372	598 141	3 522	467 708	803	211 281	779	204 943	24	6 338
przed 1918r.	605	140 003	35	24 687	297	40 558	273	74 758	265	72 515	8	2 243
1918-1944	1 179	205 579	28	20 220	843	104 405	308	80 954	299	78 525	9	2 429
1944-1970	1 296	340 334	131	176 497	1 028	126 137	137	37 700	133	36 569	4	1 131
1971-1978	617	217 810	59	143 251	536	69 255	22	5 304	21	5 145	1	159
1979-1988	526	254 168	86	188 638	435	64 783	5	747	5	725	0	22
1989-2000	337	97 650	31	42 888	265	45 162	41	9 600	40	9 312	1	288
2001-2002	49	11 341	1	1 472	46	9 037	2	832	2	807	0	25
po 2002	29	4 355	0	0	28	4 315	1	40	0	0	1	40

Inne*) – np. pompy ciepła, ogrzewanie elektryczne, na gaz LPG itp.

Tabela 3.6. Budynki mieszkalne zamieszkane wg. wyposażenia w instalacje oraz okresu budowy.

ZAPOTRZEBOWANIE NA CIEPŁO

W celu oszacowania ogólnego stanu budownictwa mieszkaniowego w Raciborzu, zarówno technicznego jak i energetycznego, koniecznym jest posługiwanie się danymi pośrednimi. W tym miejscu najbardziej wiarygodne i korelujące ze stanem technicznym są informacje o wieku budynków, gdyż pewne technologie budowlane zmieniały się w określony sposób w czasie. W przybliżonym stopniu można przypisać budynkom o określonym wieku wskaźniki zużycia energii, a co za tym idzie - przy określonym źródle ciepła - przybliżoną emisję zanieczyszczeń do atmosfery.

Budynki budowane w latach	Przybliżony wskaźnik zużycia energii do celów grzewczych w budynku (kWh/m ² a)
do 1966	240 – 350
1967 – 1985	240 – 280
1985 – 1992	160 - 200
1993 – 1997	120 - 160
od 1998	90 - 120

Tabela 3.7. Orientacyjne wskaźniki zapotrzebowania na ciepło w zależności od wieku budynku (Źródło: Krajowa Agencja Poszanowania Energii)

W celu realizacji programu likwidacji niskiej emisji w Gminie przeprowadzona została w roku 2006 ankietyzacja wśród właścicieli budynków indywidualnych. Do Urzędu Miasta

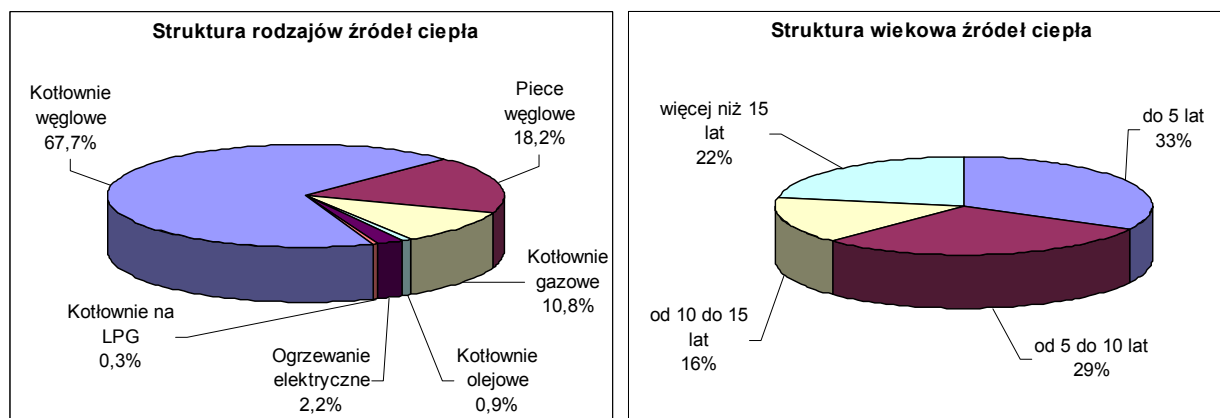
Racibórz spłynęło 350 wypełnionych ankiet dla budynków indywidualnych, co stanowi ok. 8% populacji wszystkich budynków tego typu (tabela 3.8).

Grupę tych obiektów przyjęto jako reprezentatywną dla wszystkich budynków indywidualnych znajdujących się na obszarze Gminy Racibórz.

Dzielnica	Liczba budynków	Liczba zwróconych ankiet	Udział
Brzezie	500	37	7,4%
Obora + Płonia	406	100 + 41	34,7%
Markowice	480	19	4,0%
Ostróg	401	-	-
Centrum	625	-	-
Stara Wieś	431	-	-
Miedonia	180	-	-
Ocice	721	75	10,4%
Sudół + Studzienna	575	31 + 47	13,6%
ŁĄCZNIE	4319	350	8,1%

Tabela 3.8. Liczba zwróconych do Urzędu Miasta Racibórz ankiet na tle liczby budynków jednorodzinnych w poszczególnych dzielnicach

Wielkość emisji pochodząca z energetycznego spalania paliw uzależniona jest od dwóch podstawowych czynników: sprawności energetycznej urządzeń (kotły, instalacja, grzejniki, termostaty, itp.) oraz rodzaju stosowanego paliwa. Ankietyzacja potwierdziła, iż podstawowym surowcem energetycznym wykorzystywanym w sektorze komunalno - bytowym w Gminie Racibórz jest węgiel, w dalszej kolejności gaz ziemny i w niewielkim stopniu olej opałowy, gaz płynny oraz energia elektryczna. Ponadto znana jest struktura używanych rodzajów źródeł ciepła oraz ich struktura wiekowa, dzięki czemu możliwe jest przybliżone oszacowanie sprawności konwersji energii chemicznej stosowanych paliw (rysunek 3.2).

Rysunek 3.2. Struktura źródeł ciepła (kotłów, pieców) stosowanych w budownictwie indywidualnym do celów grzewczych w Gminie Racibórz, w rozbiciu na rodzaj i wiek (Źródło: ankietyzacja, zweryfikowano w oparciu o dane GUS).

W wyniku braku kompletnej bazy inwentaryzacyjnej opisującej ilość, jakość i stan użytkowanych budynków oraz przypisanych do nich źródeł ciepła wykorzystano dane statystyczne pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego opracowanego przez GUS. Jako budynki indywidualne jednorodzinne uznano budynki, w których znajdują się nie więcej niż dwa

mieszkania. Liczba tych budynków została zweryfikowana na podstawie danych z Urzędu Miasta przedstawiających dokładną liczbę budynków indywidualnych w poszczególnych dzielnicach. Przenosząc strukturę stosowanych do celów grzewczych źródeł ciepła wynikającą z przeprowadzonej ankietyzacji na dane statyczne otrzymano przybliżone ilości obiektów i ich powierzchnię użytkową w rozbiu na sposób ogrzewania dla całej Gminy. Efekt wyliczeń zostały przedstawione w tabeli 3.9.

Okres budowy	Budynki indywidualne jednorodzinne		Kotłownie węglowe		Piecze węglowe		Kotłownie gazowe		Kotłownie na LPG		Kotłownie olejowe		Ogrzewanie elektr.	
	Liczba	Powierzchnia uż.	Liczba	Powierzchnia uż.	Liczba	Powierzchnia uż.	Liczba	Powierzchnia uż.	Liczba	Powierzchnia uż.	Liczba	Powierzchnia uż.	Liczba	Powierzchnia uż.
	szt.	m ²	szt.	m ²	szt.	m ²	szt.	m ²	szt.	m ²	szt.	m ²	szt.	m ²
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Ogółem	4 319	529 883	2 922	358 446	786	96 439	465	57 064	13	1 630	40	4 891	93	11 413
przed 1918r.	449	50 487	304	34 173	82	9 189	48	5 437	1	135	4	466	10	1 087
1918-1944	1 132	126 009	762	85 240	211	22 934	122	13 570	3	388	10	1 163	24	2 714
1944-1970	1 242	145 028	830	95 689	236	28 812	134	15 618	4	446	11	1 339	27	3 124
1971-1978	621	77 975	420	52 387	113	14 551	67	8 398	2	240	6	720	13	1 679
1979-1988	483	64 824	328	43 872	88	11 798	52	6 981	1	179	4	598	10	1 396
1989-2000	307	50 304	207	34 030	56	9 155	33	5 417	1	155	3	464	7	1 083
2001-2002	53	10 450	43	8 872	0	0	6	1 125	1	87	2	141	1	225
po 2002	32	4 806	28	4 183	0	0	3	518	0	0	0	0	1	105

Tabela 3.9. Budynki indywidualne jednorodzinne według typu źródła ciepła oraz okresu budowy.

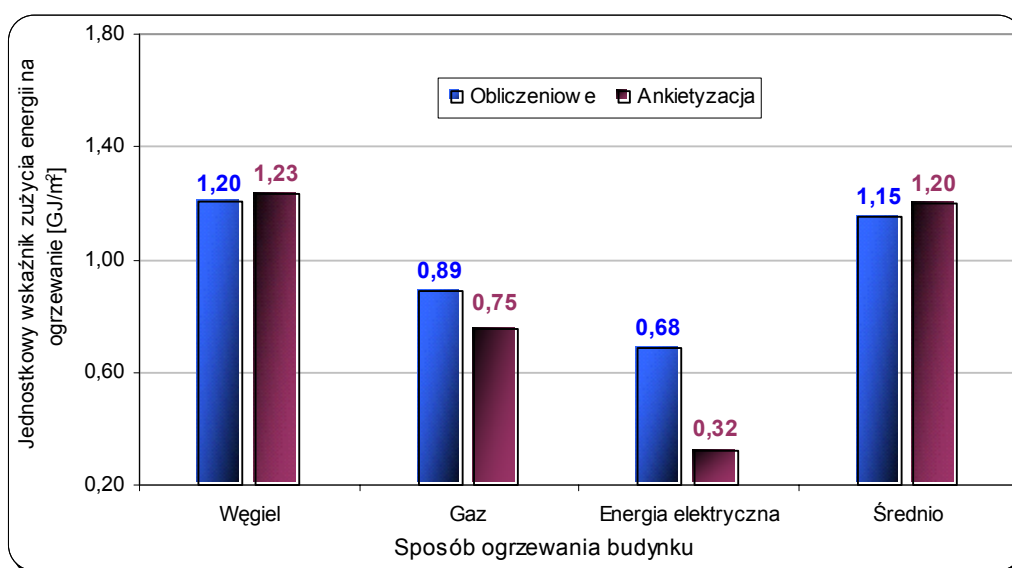
Korzystając z przytoczonych wcześniej wskaźników zużycia energii (Tabela 3.7) do celów grzewczych korelujących z okresem budowy budynków wyliczono całkowite zużycie energii na cele grzewcze z uwzględnieniem sprawności urządzeń. Ze względu na postępującą termomodernizację budownictwa mieszkaniowego, co również potwierdza przeprowadzona ankietyzacja, podane wskaźniki zapotrzebowania na ciepło pomniejszono o 15%, jako efekt racjonalizacji użytkowania energii przez właścicieli budynków. Przyjęto do obliczeń średnią wartość opałową dla gatunkowego węgla kamiennego na poziomie 23 GJ/Mg. Dla tak przyjętej wartości wyliczono całkowite zużycie tego paliwa w budynkach indywidualnych jednorodzinnych. W ten sam sposób wyznaczono zużycie gazu i oleju opałowego. Wartość opałową gazu ziemnego przyjęto na poziomie 0,035 GJ/m³, a oleju opałowego 42,5 GJ/m³. Zużycie energii i paliw do celów grzewczych w budynkach indywidualnych jednorodzinnych przedstawiono w Tabeli 3.10.

Okres budowy	Budynki indywidualne jednorodzinne		Kotłownie węglowe		Piecze węglowe		Kotłownie gazowe		Kotłownie na LPG		Kotłownie olejowe		Ogrzewanie elektr.	
	Liczba	Powierzchnia uż.	Zużycie energii*	Zużycie węgla	Zużycie energii*	Zużycie węgla	Zużycie energii*	Zużycie gazu sieć.	Zużycie energii*	Zużycie gazu	Zużycie energii*	Zużycie oleju	Zużycie energii*	Zużycie energii elektr.
	szt.	m ²	GJ/a	Mg/a	GJ/a	Mg/a	GJ/a	tys. m ³ /a	GJ/a	m ³ /a	GJ/a	Mg/a	GJ/a	MWh/a
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Ogółem	4 319	529 883	405 073	17 612	142 029	6 175	50 643	1 447	1 354	57	4 101	96	7 799	2 166
przed 1918r.	449	50 487	44 226	1 923	14 747	641	5 353	153	133	6	459	11	872	242
1918-1944	1 132	126 009	110 317	4 796	36 804	1 600	13 360	382	382	16	1 145	27	2 178	605
1944-1970	1 242	145 028	123 840	5 384	46 237	2 010	15 377	439	439	18	1 318	31	2 507	696
1971-1978	621	77 975	59 755	2 598	20 581	895	7 287	208	208	9	625	15	1 187	330
1979-1988	483	64 824	43 092	1 874	16 687	726	6 058	173	84	3	279	7	532	148
1989-2000	307	50 304	17 998	783	6 972	303	2 531	72	72	3	217	5	412	115
2001-2002	53	10 450	4 140	180	0	0	464	13	36	1	58	1	76	21
po 2002	32	4 806	1 704	74	0	0	214	6	0	0	0	0	35	10

*) – zużycie energii chemicznej paliwa z uwzględnieniem sprawności urządzeń grzewczych

Tabela 3.10. Struktura zużycia energii i paliw na cele grzewcze w budynkach jednorodzinnych indywidualnych.

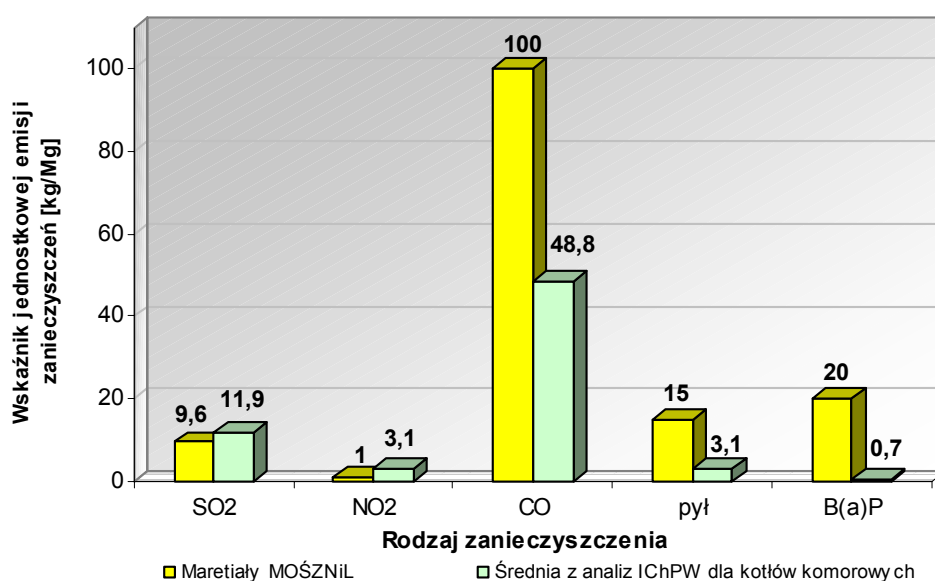
Na zużycie energii w budynkach oprócz ich technologii budowy i sprawności źródła ciepła wpływ ma wiele innych czynników, m.in. rodzaj stosowanego paliwa, sprawność instalacji wewnętrznej, różne potrzeby cieplne użytkowników, a także umiejętne zarządzanie energią. Na rysunku przedstawiono porównanie obliczeniowych oraz wynikających wprost z ankietyzacji jednostkowych wskaźników zużycia energii wyrażanych w GJ/m² powierzchni ogrzewanej. Z porównania wynika, iż zużycie energii jest zróżnicowane w zależności od stosowanego paliwa. Największą energochłonnością charakteryzują się obiekty zasilane paliwem stałym, co wynika przede wszystkim z ograniczonych możliwości ciągłej regulacji ilości spalanego paliwa oraz stosunkowo niskiej ceny nośnika w porównaniu z paliwami gazowymi i ciekłymi. Komfort cieplny subiektywnie postrzegany przez użytkowników również wpływa znacząco na zużycie paliw i energii, dla niektórych użytkowników temperatura 18 °C wewnątrz pomieszczeń jest wystarczająco komfortowa, dla innych z kolei musi wynosić np. 24 °C.

Rysunek 3.3. Porównanie obliczeniowych i wynikających z ankietyzacji jednostkowych wskaźników zużycia energii na ogrzewanie, w zależności od sposobu ogrzewania (główne nośniki)

Dla danego źródła ciepła oraz stosowanego w nim paliwa istnieją przybliżone wartości emisji różnych zanieczyszczeń gazowych oraz stałych lotnych. W chwili obecnej w kraju istnieją wskaźniki do obliczeń emisji zanieczyszczeń opracowane przez nieistniejące już Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w **Materiałach informacyjno-instrukcyjnych MOŚZNiL 1/96**. Materiały te określają metodologię wyznaczania jednostkowych wskaźników emisji dla kilku rodzajów paliw (węgiel, koks, olej opałowy i gaz wysokometanowy) spalanych w różnych typach kotłów. O ile wątpliwości, co do jakości i zasadności stosowania w analizach emisyjnych wskaźników dla paliw ciekłych i gazowych nie ma, to w przypadku wskaźników przyjmowanych dla kotłów węglowych (dla kotłów o małej mocy przyjmowano do tej pory wskaźniki określone jako: „*kotły z paleniskami z rusztem stałym i ciągiem naturalnym – płomieniowe i inne*”) takie zastrzeżenia już się pojawiają. Obecnie jednym z podstawowych źródeł wiarygodnych informacji na temat technik i sposobów spalania paliw węglowych w Polsce jest Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla w Zabrze. Porównując wskaźniki emisji zanieczyszczeń pochodzące z badań i pomiarów IChPW na rzeczywistych urządzeniach ze wskaźnikami obliczonymi zgodnie z przytoczonymi materiałami MOŚZNiL zauważa się

bardzo duże rozbieżności (rysunek 3.4) sięgające czasami kilkuset procent. Wobec tak niewiarygodnie dużych sprzeczności w niniejszym opracowaniu jako właściwe przyjęto wskaźniki jednostkowej emisji zanieczyszczeń opracowane przez IChPW jako, organu wyspecjalizowanego w takich badaniach. Przyjęte do dalszych obliczeń wskaźniki to średnie arytmetyczne wskaźników emisji dla kotłów węglowych komorowych oraz retortowych, zaczerpnięte z - opublikowanych pod patronatem Marszałka Województwa Śląskiego przez IChPW - materiałów seminaryjnych „Czysta i zielona energia – czyste powietrze w województwie śląskim” (autorzy opracowania: Krystyna Kubica, Jerzy Raińczak). Dla paliw gazowych i ciekłych przyjęto wskaźniki emisji z materiałów MOŚZNiL. Przyjęte do analiz jednostkowe wskaźniki emisji zanieczyszczeń zestawiono w załączniku 2.

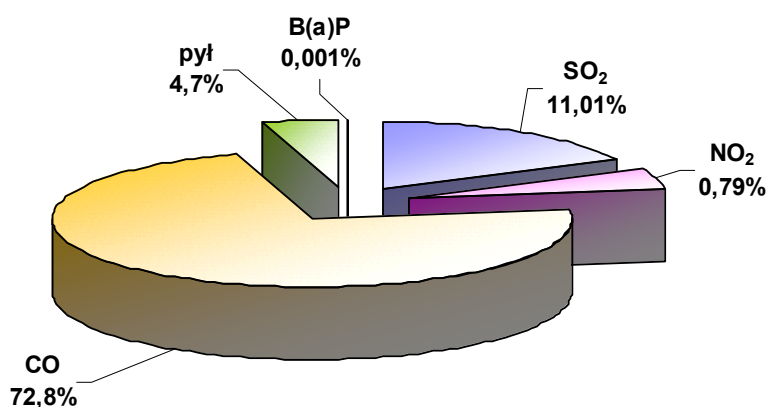

Rysunek 3.4. Porównanie wskaźników emisji zanieczyszczeń przy spalaniu węgla w kotłach małej mocy obliczonych zgodnie z wytycznymi MOŚZNiL oraz przyjętych jako średnie z analiz IChPW w Zabrze wyrażone w kg (B(α)P wyrażony w gramach) zanieczyszczenia na 1 tonę spalanej paliwa

W całkowitej masie emisji zanieczyszczeń w budynkach indywidualnych największy udział stanowi dwutlenek węgla (97%), którego toksyczność jest zdecydowanie mniejsza od innych związków chemicznych, takich jak np. benzo(α)pirenu (B(α)P), którego w całkowitej masie emisji jest śladowa ilość (0,00003%). Z tego powodu w celu obrazowego przedstawienia redukcji tych najbardziej szkodliwych dla środowiska związków wydzielono osobno B(α)P, pył, CO₂ i sumy emisji SO₂, NO_x i CO. W Tabeli 3.11 przedstawiono wielkości ilościowe emisji z tzw. źródeł niskiej emisji z budynków indywidualnych jednorodzinnych znajdujących się w Gminie, w podziale na rodzaje głównych nośników energii pierwotnej stosowanej w celach grzewczych.

Lp.	Substancja	Jednostka emisji	Węgiel kamienny	Gaz ziemny wysokometanowy	Olej opałowy	Suma
1	2	3	4	5	6	7
1	SO ₂	kg/rok	259 873	0	458	260 331
2	NO ₂	kg/rok	68 388	1 869	482	70 739
3	CO	kg/rok	1 066 848	526	58	1 067 432
4	CO ₂	kg/rok	44 005 998	2 867 468	159 224	47 032 690
5	pył	kg/rok	68 388	22	174	68 584
6	B(a)P	kg/rok	14			14

Tabela 3.11. Wielkości emisji głównych zanieczyszczeń powstających w procesie spalania paliw do celów grzewczych w budynkach indywidualnych jednorodzinnych (bez emisji wysokiej).

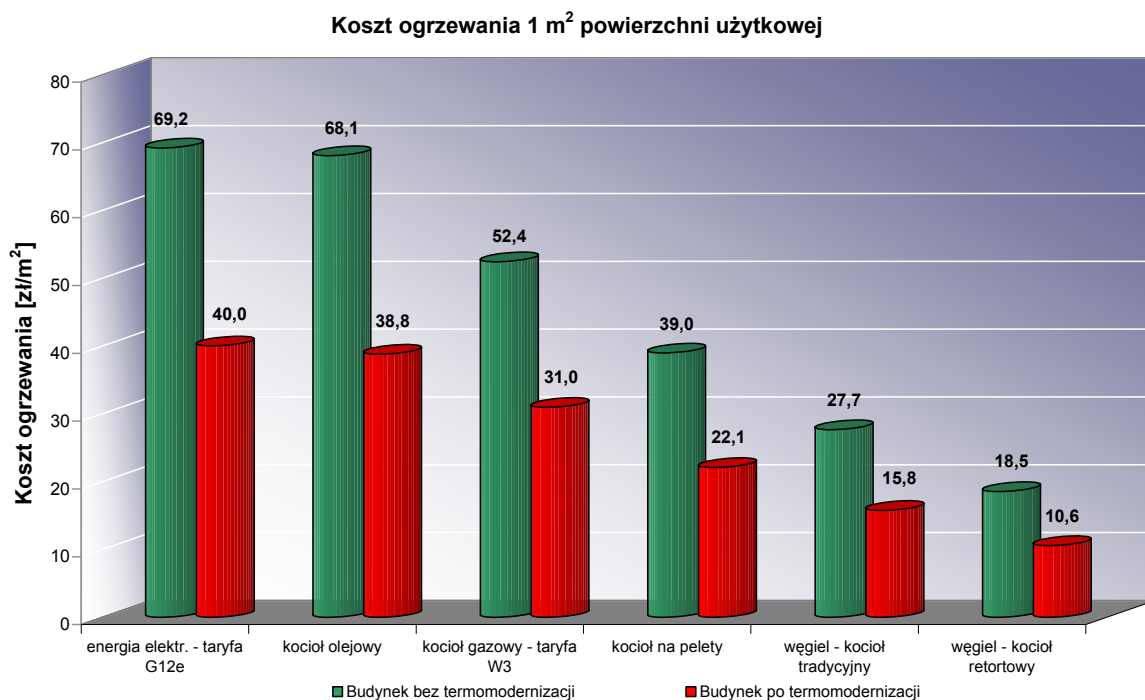

Rysunek 3.5. Struktura zanieczyszczeń powstających w procesie spalania paliw do celów grzewczych w budynkach indywidualnych jednorodzinnych znajdujących się w Gminie Racibórz (bez emisji CO₂).

KOSZTY OGRZEWANIA W BUDOWNICTWIE JEDNORODZINNYM

Roczne koszty ponoszone na cele grzewcze w budynkach uzależnione są przede wszystkim od rodzaju stosowanego paliwa. Generalna tendencja w kraju jest taka, że najdroższymi nośnikami energii do celów grzewczych po przeliczeniu na jednostkę energii jest energia elektryczna i olej opałowy, następnie gaz sieciowy i biomasa przetworzona (pelety, brykiety), jednakże zdecydowanie najtańsze nadal jest ogrzewanie węglowe oraz biomasą nieprzetworzoną (słoma, drewno). Przy czym należy mieć na uwadze fakt, że część mieszkańców posiada lub korzysta z deputatów węglowych, co jeszcze bardziej przyczynia się do zmniejszenia kosztów ponoszonych na ogrzewanie przy użyciu węgla.

Do obliczeń przyjęto ceny rynkowe oraz na podstawie taryf.

Rysunek 3.6. Ogólna tendencja cen jednostkowych (rok 2006) ogrzewania budynku jednorodzinnego, przy wykorzystaniu różnych nośników energii (Źródło: FEWE).

3.2.4. Emisja zanieczyszczeń ze źródeł emisji liniowej

Łączna długość sieci drogowej na terenie Gminy Racibórz wynosi ok. 106 km, na co składają się:

- 63 km dróg gminnych,
- 20 km dróg powiatowych,
- 18 km drogi wojewódzkiej
- 5 km drogi krajowej.

Cechami charakterystycznymi emisji liniowej są:

- stosunkowo duże stężenie tlenu węgla, tlenków azotu oraz węglowodorów lotnych
- koncentracja zanieczyszczeń wzdłuż szlaków komunikacyjnych
- nierównomierność w okresach dobowych i sezonowych wynikająca ze zmiennego natężenia ruchu.

Dla wyznaczenia wielkości emisji liniowej na badanym obszarze, wykorzystano opracowaną przez Krajowe Centrum Inwentaryzacji Emisji aplikację do szacowania emisji ze środków transportu, która dostępna jest na stronach internetowych Ministerstwa Ochrony Środowiska.

Szacowanie emisji ze środków transportu w roku 2002

Wprowadź parametry odcinka drogi

ID drogi:	gminne	Długość [km]:	53
Nazwa:		Natężenie ruchu [poj./h]:	0,3

1. wpisz prędkość średnią [km/h] **35**

2. wybierz rodzaj pojazdu: **samochody ciężarowe**

3. przelicz i zapisz dane

Zapisuj do wyników także emisje roczne

Emisja roczna [kg/rok]

CO	352,921237
C ₆ H ₆	5,271702
HC	285,194170
HC _{al}	199,635926
HC _{ar}	59,890776
NO _x	749,774259
TSP	71,230325
Pb	0,000000
SO _x	61,337171

szacowana w odniesieniu do roku

rekord nr. 8 z 8

v.1.2 [Opis działania aplikacji...](#)

Formularz / Wyniki / Pomoc

Rysunek 3.7 Widok panelu głównego aplikacji do szacowania emisji ze środków transportu

Przyjęto także założenia, co do natężenia ruchu na poszczególnych rodzajach dróg oraz procentowy udział typów pojazdów na drodze, jak to przedstawiono w tabeli na następnej stronie.

drogi krajowe		
długość	5 km	
średnie natężenie ruchu (wg GDDiA)		7009 poj/dobę
udział % poszczególnych typów pojazdów		poj./h
osobowe	72,4	211,4
dostawcze	11,3	33,0
ciężarowe	13,8	40,3
autobusy	1,8	5,3
drogi wojewódzkie		
długość	18 km	
średnie natężenie ruchu (wg GDDiA)		2363 poj/dobę
udział % poszczególnych typów pojazdów		poj./h
osobowe	69,1	68,0
dostawcze	11,8	11,6
ciężarowe	16,8	16,5
autobusy	1,8	1,8
drogi powiatowe		
długość	20 km	
średnie natężenie ruchu (wg GDDiA)		1008 poj/dobę
udział % poszczególnych typów pojazdów		poj./h
osobowe	72,4	30,4
dostawcze	11,3	4,7
ciężarowe	13,8	5,8
autobusy	1,8	0,8
drogi gminne		
długość	63 km	
średnie natężenie ruchu (szacowane)		850 poj/dobę
udział % poszczególnych typów pojazdów		poj./h
osobowe	83	29,4
dostawcze	14,5	5,1
ciężarowe	1	0,4
autobusy	1	0,4

Wychodząc z powyższych założeń oraz zakładając średnią prędkość poszczególnych typów pojazdów na każdym z rodzajów dróg na terenie gminy, określono emisję liniową, której wartości pokazano w tabeli 3.12.

Program ograniczenia niskiej emisji na terenie Gminy Racibórz

rodzaj drogi	rodzaj pojazdu	śr. prędkość [km/h]	CO	C6H6	HC	HCal	HCar	NOx	TSP	SOx	Pb
krajowe	osobowe	70	19839	167	2871	2009	603	5944	101	288	2,69
	dostawcze	60	3191	21	474	332	100	1477	175	206	0,19
	ciężarowe	50	3566	43	2239	1567	470	9076	641	764	0,00
	autokary	60	461	5	250	175	53	1601	85	121	0,00
wojewódzkie	osobowe	50	33101	290	4989	3492	1048	7280	156	379,326	3,78
	dostawcze	45	4600	36	793	555	167	1913	236	279,606	0,28
	ciężarowe	40	6123	87	4676	3273	982	13330	1198	1104	0,00
	autokary	40	909	10	549	385	115	2737	158	193,567	0,00
powiatowe	osobowe	45	17162	152	2637	1846	554	3656	79	196,794	1,94
	dostawcze	40	2136	17	389	272	82	889	104	132,758	0,13
	ciężarowe	40	2391	34	1826	1278	383	5206	468	431,192	0,00
	autobusy	30	786	4	207	145	44	1896	86	110,135	0,00
gminne	osobowe	40	54202	489	8522	5965	1790	11232	238	629,538	6,12
	dostawcze	40	7300	60	1330	931	279	3039	357	453,777	0,45
	ciężarowe	30	606	9	500	350	105	1322	123	106,411	0,00
	autobusy	25	1364	7	385	270	81	3377	155	189,495	0,00
RAZEM		37,6	157739	1430	32637	22846	6854	73975	4360	5586	16

Tabela 3.12 Roczna emisja substancji szkodliwych do atmosfery ze środków transportu na terenie Gminy Racibórz [kg/rok]

W celu wyznaczenia emisji CO₂ ze środków transportu wykorzystano wskaźniki emisji dwutlenku węgla z transportu, zamieszczone w opracowaniu p.t. „Inwentaryzacja emisji gazów cieplarnianych i ich prekursorów w roku 2002”, sporządzonym przez Krajowe Centrum Inwentaryzacji Emisji. I tak wskaźnik emisji dla benzyny wynosi 65,29 Mg/TJ, natomiast dla oleju napędowego 70,23 Mg/TJ. Przyjmując wartości opałowe wspomnianych paliw odpowiednio na poziomie 31,87 GJ/m³ i 34,98 GJ/m³ oraz przy założeniu ilości spalonego paliwa dla różnych typów pojazdów, jak pokazano w tabeli poniżej, otrzymano całkowitą emisję dwutlenku węgla ze środków transportu.

rodzaj drogi	natężenie ruchu [poj/rok]	śr. ilość spalonego paliwa [l/100km]	dł. odcinka drogi [km]	śr. ilość spalonego paliwa na danym odcinku drogi [l]	śr. wskaźnik emisji [kgCO ₂ /m ³]	roczna emisja CO ₂ [kg/rok]
krajowe	1852198	6,5	5	0,33	2142	1289440
	289086	9,0	5	0,45	2457	319637
	353043	30,0	5	1,50	2457	1301177
	46049	25,0	5	1,25	2457	141432
wojewódzkie	595984	6,5	18	1,17	2142	1493657
	101774	9,0	18	1,62	2457	405108
	144899	30,0	18	5,40	2457	1922545
	15525	25,0	18	4,50	2457	171656
powiatowe	266374	7,0	20	1,40	2142	798823
	41575	10,0	20	2,00	2457	204305
	50773	32,0	20	6,40	2457	798416
	6623	35,0	20	7,00	2457	113905
gminne	257508	7,5	63	4,73	2142	2606286
	44986	11,0	63	6,93	2457	766002
	3103	35,0	63	22,05	2457	168088
	3103	40,0	63	25,20	2457	192101
RAZEM	RAZEM					12 692 578

Tabela 3.13 Roczna emisja dwutlenku węgla ze środków transportu na terenie Gminy Racibórz

Wielkość emisji komunikacyjnej zależy od rodzaju i ilości spalonego w silnikach pojazdów

paliwa, na co bezpośredni wpływ ma:

- stan jezdni,
- konstrukcja i stan techniczny silników pojazdów oraz warunki ich pracy,
- płynność ruchu.

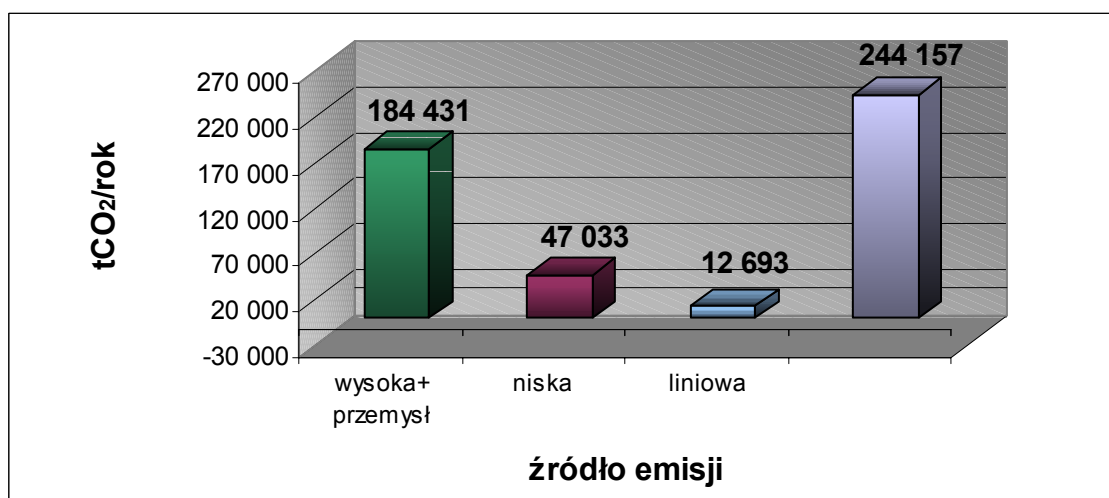
Oczywiście nie na każdy z tych czynników gmina ma wpływ, jednak poprawiając stan nawierzchni dróg, budując ronda oraz drogi objazdowe z pewnością wpłynie nie tylko na zwiększenie płynności ruchu, a co za tym idzie zmniejszenie zużycia paliwa i w efekcie zmniejszenie emisji, ale także, a może przede wszystkim, działania te wpłyną na poprawę bezpieczeństwa na drogach co jest niezmiernie ważne ze społecznego punktu widzenia.

3.3. Zestawienie emisji całkowitej na terenie Gminy Racibórz

Wyznaczone powyżej wartości emisji rozproszonej, liniowej oraz emisja punktowa, składają się na całkowitą emisję zanieczyszczeń do atmosfery, powstałych przy spalaniu paliw na terenie Gminy Racibórz. Emisja całkowita pokazana została w tabeli poniżej. Emisję dwutlenku węgla - CO₂, prezentuje także rysunek 3.8.

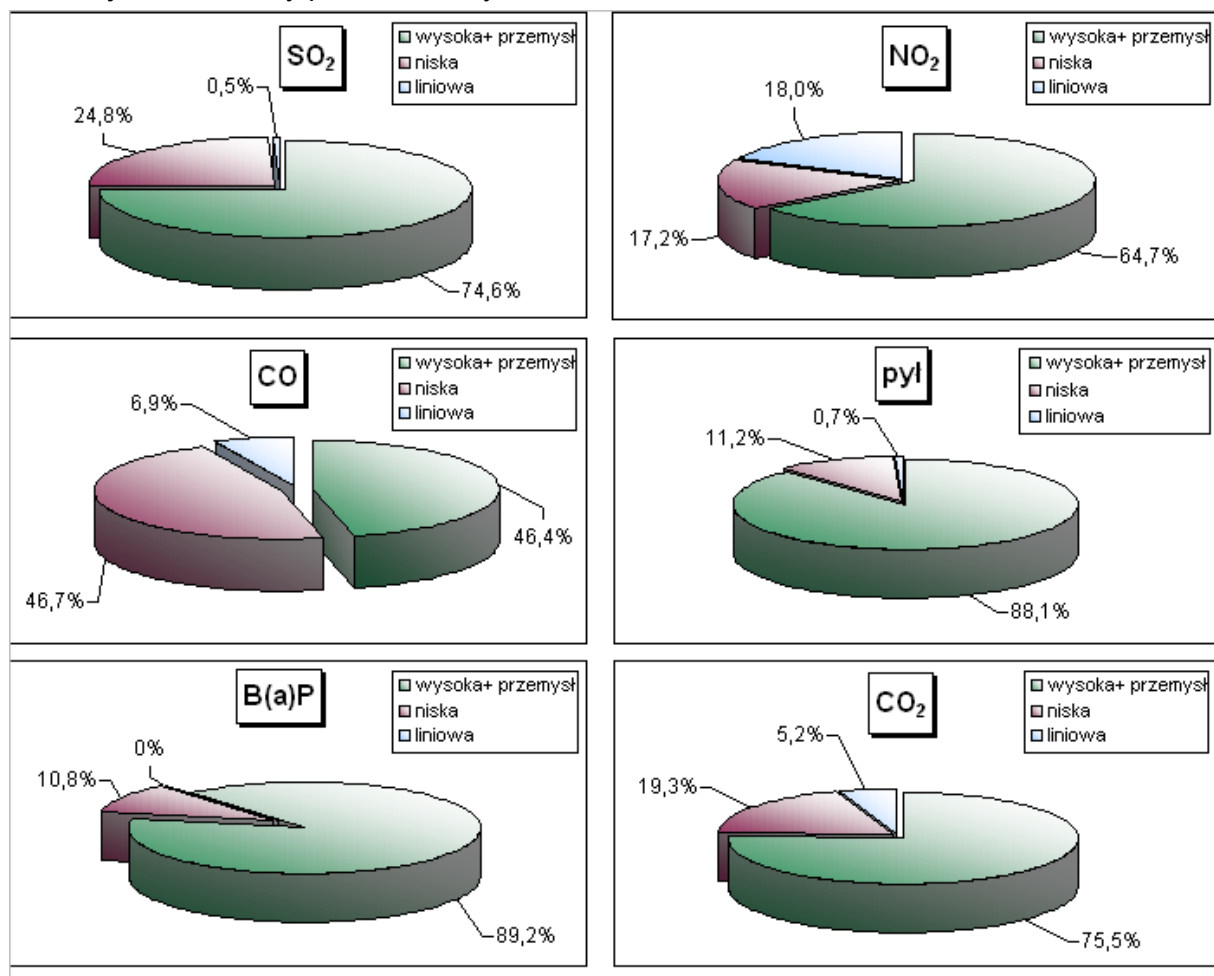
Lp.	substancja	jednostka	rodzaj emisji			RAZEM
			wysoka+ przemysł	niska	liniowa	
1	SO ₂	kg/rok	783 000	260 331	5 586	1 048 917
2	NO ₂	kg/rok	265 750	70 739	73 975	410 464
3	CO	kg/rok	1 060 930	1 067 432	157 739	2 286 101
4	pył	kg/rok	538 078	68 584	4 360	611 022
5	B(a)P	kg/rok	115,6	14,0	-	130
6	CO ₂	kg/rok	184 431 334	47 032 690	12 692 578	244 156 601
7	E _r	kg/rok	4 367 163	1 478 083	311 627	6 156 873

Tabela 3.14 Zestawienie zbiorcze emisji substancji do atmosfery z poszczególnych źródeł emisji na terenie Gminy Racibórz

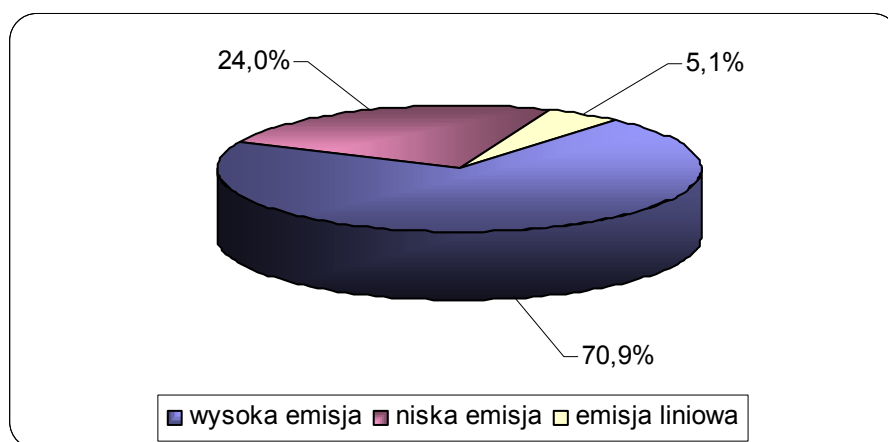
Rysunek 3.8 Emisja dwutlenku węgla na terenie Gminy Racibórz

Udział punktowych, rozproszonych i liniowych źródeł w całkowitej emisji poszczególnych substancji do atmosfery przedstawia rysunek 3.9.

Rysunek 3.9 Udział rodzajów źródeł emisji w całkowitej emisji poszczególnych zanieczyszczeń do atmosfery w Raciborzu

Widoczny na powyższym zestawieniu znaczący udział niskiej emisji w emisji całkowitej, dla wszystkich substancji szkodliwych, potwierdza także wyznaczona emisja równoważna (zastępcza) dla omawianych rodzajów źródeł emisji co przedstawia rysunek 3.10.

Rysunek 3.10 Udział emisji zastępczej z poszczególnych źródeł emisji w całkowitej emisji substancji szkodliwych przeliczonych na emisję równoważną SO₂ w Gminie Racibórz

Tak duży udział emisji ze źródeł rozproszonych emitujących zanieczyszczenia w wyniku bezpośredniego spalania paliw na cele grzewcze i socjalno-bytowe w mieszkalnictwie nie powinien być wielkim zaskoczeniem. Przyczyniają się do tego rodzaj i ilość stosowanych paliw, stan techniczny instalacji grzewczych oraz, co zrozumiałe, brak układów oczyszczania spali. Należy także pamiętać, że decydujący wpływ na wielkość emisji zastępczej ma ilość emitowanego do atmosfery benzo(α)pirenu, którego wskaźnik toksyczności jest ponad 6 000 razy większy od tegoż samego wskaźnika dla dwutlenku siarki.

Wynika stąd, że wszelkie działania zmierzające do poprawy jakości powietrza w Gminie Racibórz poprzez likwidację niskiej emisji są jak najbardziej uzasadnione.

4. ANALIZA TECHNICZNO – EKONOMICZNA PRZEDSIĘWZIĘĆ REDUKCJI EMISJI

4.1. Zakres analizowanych przedsięwzięć

Zgodnie z założeniami podstawowym kierunkiem, jaki postawiono przed „Programem” jest obniżenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery poprzez wymianę niskosprawnych i nieekologicznych kotłów i pieców, na nowoczesne urządzenia grzewcze. Ponadto, w zakres rozwiązań przyczyniających się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń poprzez ograniczenie zużycia paliw włączona jest szeroko pojęta termorenowacja budynków, w zakres której wchodzi głównie: ocieplenie ścian, ocieplenie stropodachu (dachu) oraz wymiana okien. Ponadto skutecznym sposobem na ograniczenie emisji ze spalania paliw jest zastosowanie odnawialnych źródeł energii.

4.1.1. Wymiana źródeł ciepła

Wymiana niskosprawnego źródła ciepła jest w gospodarce komunalnej najbardziej efektywnym energetycznie przedsięwzięciem przy jego relatywnie niskich kosztach. Zastosowanie sprawniejszego urządzenia przyczynia się do zmniejszenia zużycia energii zawartej w paliwie, lecz niejednokrotnie zmniejszenie to może rekompensować (a nawet przekraczać) wzrost kosztów ogrzewania przy przejściu z węgla na bardziej przyjazny środowisku naturalnemu, ale droższy nośnik energii (gaz ziemny, olej opałowy i energia elektryczna). Ostatecznie wyboru o rodzaju i typie źródła ciepła dokonuje użytkownik, lecz najważniejszymi kryteriami wyboru urządzenia jakimi będzie się kierował Operator Programu wspierając użytkownika jest kryterium **sprawności energetycznej** oraz **kryterium ekologiczne**.

KOTŁY GAZOWE

Kotły gazowe c.o. są urządzeniami o wysokiej sprawności energetycznej osiągającej nawet 96%. Ze względu na funkcje, jakie może spełniać gazowy kocioł c.o. mamy do wyboru:

- ♦ kotły jednofunkcyjne, służące wyłącznie do ogrzewania pomieszczeń (mogą być one jednak rozbudowane o zasobnik wody użytkowej),

- ♦ kotły dwufunkcyjne, które służą do ogrzewania pomieszczeń i dodatkowo do podgrzewania wody użytkowej (w okresie letnim pracują tylko w tym celu).

Kotły dwufunkcyjne pracują z pierwszeństwem podgrzewu wody użytkowej (priorytet c.w.u.), tzn. kiedy pobierana jest ciepła woda, wstrzymana zostaje czasowo funkcja c.o.

Biorąc pod uwagę rozwiązania techniczne, w ramach tych dwóch typów kotłów można wyróżnić: kotły stojące i wiszące. Ponadto mogą być wyposażone w otwartą komorę spalania (powietrze do spalania pobierane z pomieszczenia, w którym się znajduje) i zamkniętą (powietrze spoza pomieszczenia, w którym się znajduje). W obu przypadkach spalinę wyprowadzane są poza budynek kanałem spalinowym.

W ostatnich latach dużą popularnością cieszą się również kotły kondensacyjne. Uzyskuje się w nich wzrost sprawności kotła poprzez dodatkowe wykorzystanie ciepła ze skroplenia pary wodnej zawartej w odprowadzanych spalinach (kondensacja), co wpływa również na obniżenie emisji zanieczyszczeń w spalinach.

KOTŁY OLEJOWE

Kotły olejowe są bardzo podobne w budowie do kotłów gazowych. Różnice występują głównie po stronie palników. W kotłach olejowych instalowane są palniki nadmuchowe z jednostopniową (praca w trybach zał-wył) lub dwustopniową regulacją zapewniającą bardziej ekonomiczną pracę systemu grzewczego (kilka stopni pracy palnika). Średnia sprawność nominalna kotłów olejowych renomowanych producentów wynosi do 94%.

Kotły olejowe, po wymianie palnika, mogą być eksploatowane również jako gazowe.

W kotłach olejowych nie ma możliwości zastosowania pełnego priorytetu c.w.u. i dlatego do instalacji musi być dołączony (lub wbudowany) moduł z częściową lub pełną akumulacją ciepła.

Podobnie jak w przypadku kotłów gazowych wśród olejowych występują kotły kondensacyjne, jednak w przypadku kotłów olejowych udział pary wodnej w spalinach jest zdecydowanie mniejszy niż w kotłach gazowych, co powoduje, że zysk energetyczny też jest mniejszy.

Zaletami kotłów olejowych jest możliwość stosowania ich na obszarach nie objętych siecią gazową. Wadą z kolei jest wysoka cena paliwa oraz konieczność magazynowania oleju w specjalnych zbiornikach.

KOTŁY WĘGLOWE – RETORTOWE

Na polskim rynku producenci kotłów retortowych oferują w sprzedaży jednostki o mocach od 15 kW do 1,5 MW. Na podstawie przeprowadzonych badań w Instytucie Chemicznej Przeróbki Węgla w Zabrze stwierdzono, że przy zastosowaniu odpowiedniego paliwa (np. Ekoret produkowany przez Katowicki Holding Węglowy) sprawność kotłów retortowych sięga nawet ponad 90%. Wydatki poniesione na wymianę kotła i adaptację kotłowni rekompensuje późniejsza tania eksploatacja. Koszt produkcji ciepła w kotłach niskoemisyjnych z zastosowaniem wysokogatunkowego paliwa jest do 40% niższy od ogrzewania za pomocą tradycyjnych kotłów węglowych.

Praca kotła retortowego, podobnie jak w kotłach olejowych i gazowych, sterowana jest układem automatyki, pozwalającym utrzymać zadaną temperaturę w ogrzewanych pomieszczeniach

oraz regulację temperatury w ciągu doby. Ponadto palenisko w tego typu kotłach wyposażone jest w samoczyszczący układ.

W małych kotłach uzupełnianie zasobnika węglowego odbywa się raz na 3-6 dni, bez konieczności dodatkowej obsługi. Węgiel dozowany jest do paleniska za pomocą podajnika ślimakowego w dokładnych ilościach, gdzie następnie jest spalany pod nadmuchem powietrza zapewniając żądany komfort cieplny pomieszczeń. Ponadto ilość wytwarzanego popiołu jest niewielka, co jest spowodowane efektywnym spalaniem oraz tym, że kotły te przystosowane są do spalania odpowiednio przygotowanych wysokogatunkowych rodzajów węgla. Użycie paliwa złej jakości może spowodować zapchanie podajnika ślimakowego lub powstanie zbyt dużej zgorzeliny w palenisku, co grozi uszkodzeniem kotła. W urządzeniach tych nie można spalać również odpadów komunalnych i bytowych, powodujących trudne do oszacowania emisje, w tym również związków bardzo szkodliwych (np. dioksyny i furany), a co nadal jest popularne przy stosowaniu tradycyjnych palenisk węglowych. W wielu urządzeniach producenci dopuszczają spalanie biomasy, ale tylko w formie odpowiednio przygotowanych peletów.

Początkowo urządzenia te pochodziły wyłącznie z importu. Obecnie istnieje ponad 40 producentów oferujących jednostki retortowe wraz ze stosownym atestem energetycznym i **znakiem bezpieczeństwa ekologicznego**.

KOTŁY NA PELETY DRZEWNE

Kotły automatyczne na pelety (paliwo granulowane) i brykiety drzewne wyposażone są w automatyczny system podawania paliwa oraz doprowadzania powietrza do spalania. Nie wymagają stałej obsługi, mogą współpracować z automatyką pogodową. Paliwo umieszcza się w specjalnym zasobniku, skąd jest pobierane przez podajnik z napędem elektrycznym sterowany automatycznie w zależności od warunków atmosferycznych. Automatycznie steruje także wentylatorem dozującym powietrze do spalania. Paliwo uzupełnia się co kilka dni, tym rzadziej, im większy jest zasobnik.

Alternatywą dla źródeł energii opartych na paliwach kopalnych są odnawialne źródła energii. Z informacji zawartych w „Projekcie założeń do planu zaopatrzenia Miasta Racibórz w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe” wynika, że istnieje w gminie potencjał odnawialnych źródeł energii, głównie po stronie biomasy oraz energii słońca. Potencjał ten nie jest dokładnie znany, w związku z czym „Program” w założeniach nie zamyka możliwości wykorzystania tych źródeł i zawiera analizę ekologiczno – energetyczną oraz ekonomiczną realizacji tych przedsięwzięć głównie po stronie wykorzystania lokalnych zasobów biomasy (słoma, drewno).

W niniejszym „Programie” nie wskazano konkretnych producentów urządzeń pozostawiając ostateczny wybór użytkownikowi. Podstawowym wymogiem stawianym przez „Program” jest, w przypadku urządzeń grzewczych, posiadanie świadectwa badań energetycznych i w przypadku kotłów na paliwa stałe świadectwa „na znak bezpieczeństwa ekologicznego”.

4.1.2. Termomodernizacja instalacji wewnętrznych i „skorupy” budynku

W czasach, gdy w Polsce prowadzona była gospodarka scentralizowana nie przywiązywano specjalnej uwagi do ilości zużywanej energii, gdyż przepisy budowlane nie stawiały wysokich wymagań w dziedzinie izolacyjności cieplnej stosowanych materiałów budowlanych, a ponadto energia była tania. W związku z tym obecnie w Polsce zużywanie energii na ogrzewanie budynków jest kilkakrotnie większe niż na ogrzewanie takich samych budynków w innych krajach o podobnym klimacie, lecz oszczędnie użytkujących energię. Zmniejszenie zapotrzebowania na energię ciepłą obiektu mieszkalnego osiągane jest głównie poprzez zmniejszenie strat ciepła i tak: dla przegród zewnętrznych poprzez ocieplenie ścian, stropodachów (dachów), stropów nad piwnicami, a także wymianę okien i drzwi. Ponadto zmniejszenie współczynnika infiltracji powietrza zewnętrznego przez nieszczelności (głównie okna i drzwi) powoduje znaczące zmniejszenie strat ciepła na ogrzewanie zimnego powietrza. Inną ważną przyczyną wysokiego zużycia ciepła jest niska sprawność wewnętrznej instalacji ogrzewania. Doświadczenia z audytów energetycznych pokazują, iż przedsięwzięcia termorenowacyjne mogą przyczynić się do zmniejszenia zużycia energii nawet o 60%. Wadą tych przedsięwzięć jest duża wysokość ponoszonych na ten cel nakładów inwestycyjnych, lecz należy mieć również na uwadze, że czas życia tego typu inwestycji wynosi, co najmniej 20 lat.

4.2. Charakterystyka ekonomiczna i ekologiczna przedsięwzięć termomodernizacyjnych w budynkach indywidualnych

Aby przeprowadzić analizę konkurencyjności różnych przedsięwzięć zastosowany sposób musi umożliwiać porównanie ich efektywności energetycznej i ekologicznej w odniesieniu do jednolitych kryteriów. W tym celu potrzebne jest przeprowadzenie porównania stanu obecnego ze stanem oczekiwanym.

Bazując na danych pozyskanych w wyniku ankietyzacji oraz wiedzy technicznej autorów opracowania, założono i przyjęto do dalszej analizy porównawczo-efektywnościowej w zakresie zarówno technicznym jak i ekonomicznym, budynek reprezentatywny dla gminy Racibórz opisany w tabeli 4.1.

Charakterystyka obiektu reprezentatywnego		
Cecha	Jednostka	opis / wartość
<i>Dane techniczne budowlane</i>		
Technologia budowy	-	tradycyjna
Powierzchnia ogrzewana budynku	m ²	127
Kubatura ogrzewana budynku	m ³	318
Sumaryczna powierzchnia okien zewnętrznych	m ²	25,2
Sumaryczna powierzchnia drzwi zewnętrznych	m ²	2
Ocieplenie ścian zewnętrznych	-	35,8%
Ocieplenie stropu nad ost. kondygnacją	-	28,8%
Okna enegooszczędne	-	82,5%
Zawory termostatyczne	-	nie
Automatyka pogodowa	-	nie
Wentylacja	-	grawitacyjna
<i>Dane energetyczne</i>		
Jednostkowy wskaźnik zapotrzebowania na ciepło	GJ/m ²	0,73
Roczne zapotrzebowanie na ciepło budynku	GJ/rok	113,2
Zapotrzebowanie na moc cieplną budynku	kW	14
Typ kotła	-	węglowy
Sprawność kotła	%	0,64

Tabela 4.1. Podstawowe założenia i charakterystyka obiektu reprezentatywnego, przyjętego do dalszych analiz programowych (*Źródło: ankietyzacja*)

Opierając się na obliczeniach uproszczonego audytu energetycznego wyznaczono dla reprezentatywnego budynku roczne zapotrzebowanie na ciepło, a w dalszej kolejności zużycie poszczególnych paliw (z uwzględnieniem sprawności urządzeń), roczne koszty ogrzewania i emisje zanieczyszczeń. Przy analizie efektywności ekologicznej przyjęto, że dla biomasy emisja CO₂ równa jest zero (ilość wyemitowanego CO₂ w procesie spalania jest zbliżona do ilości pochłoniętej w procesie wzrostu roślin). Sprawności podawane przez producentów urządzeń grzewczych są wyższe od tych, które zostały przyjęte na potrzeby opracowania „Programu”. Wynika to głównie z faktu, iż producenci podają parametry techniczne swoich produktów w nominalnych warunkach pracy. W rzeczywistości średniosezonowe warunki pracy urządzeń znacznie odbiegają od warunków nominalnej pracy. Tak, więc celowe zaniżenie sprawności energetycznej urządzeń na cele analizy technicznej zbliża warunki pracy tych urządzeń do rzeczywistości panujących.

4.2.1. Zmiana zużycia energii w wyniku wymiany kotła

W wyniku wymiany źródła ciepła na sprawniejsze bezpośrednio ulega zmniejszeniu zużycie energii pierwotnej paliw. Na potrzeby programu oszacowano potencjalny efekt energetyczny wymiany tradycyjnego kotła węglowego na inne nowoczesne wysokosprawne kotły. Różnice w zużyciu energii zawartej w paliwach wynikają głównie ze sprawności analizowanych kotłów. W Tabeli 4.2 zestawiono analizowane warianty wymiany kotła wraz z ich sprawnościami i potencjałem zmniejszenia zużycia energii pierwotnej paliw.

Roczne zużycie paliwa (energii) dla różnych rodzajów ogrzewania				Redukcja zużycia energii paliwa
Rodzaj kotła	Sprawność źródła ciepła [%]*	Zużycie paliwa (energii)		
		Ilość	Jednostka	
Kocioł węglowy - tradycyjny	64,0	7,7	Mg/a	-
Kocioł węglowy - retortowy	80,0	5,4	Mg/a	20,1%
Kocioł gazowy	81,5	3 968	m ³ /a	21,5%
Kocioł olejowy	81,5	3,27	m ³ /a	21,4%
Kocioł na pellety drzewne	80,0	7,4	Mg/a	20,5%
Ogrzewanie elektryczne	100	31,4	MWh/rok	36,0%

* sprawność średnioroczna

Tabela 4.2. Roczne zużycie paliw na ogrzanie budynku reprezentatywnego indywidualnego z uwzględnieniem sprawności energetycznej urządzeń grzewczych oraz potencjał redukcji energii w wyniku zastosowania alternatywnej technologii (na podstawie audytu uproszczonego).

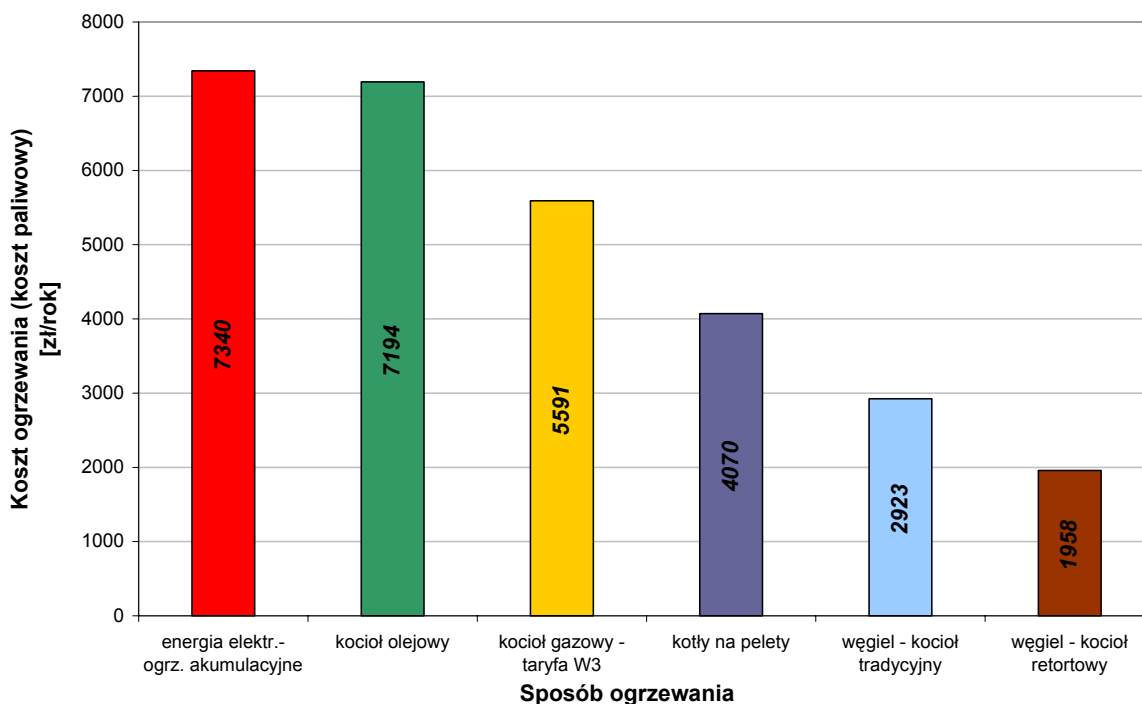
4.2.2. Zmiana rocznych kosztów ogrzewania w wyniku wymiany kotła

Koszty paliw i energii w budynkach indywidualnych są głównymi kosztami eksploatacyjnymi obok kosztów wywozu odpadów paleniskowych i trudnych do oszacowania kosztów obsługi. Kalkulacje kosztów eksploatacyjnych oparto wyłącznie na kosztach paliwa. Ceny jednostkowe paliw zostały ustalone w oparciu o aktualne cenniki, taryfy oraz szacunki własne (lipiec 2006r). Dla ogrzewania elektrycznego przyjęto założenie, że pobór energii jest w 100% w taryfie nocnej (G 12e). Roczne koszty paliwa poniesione na ogrzewanie budynku oraz zmianę kosztów w wyniku zmiany nośnika energii przedstawiono w Tabeli 4.3.

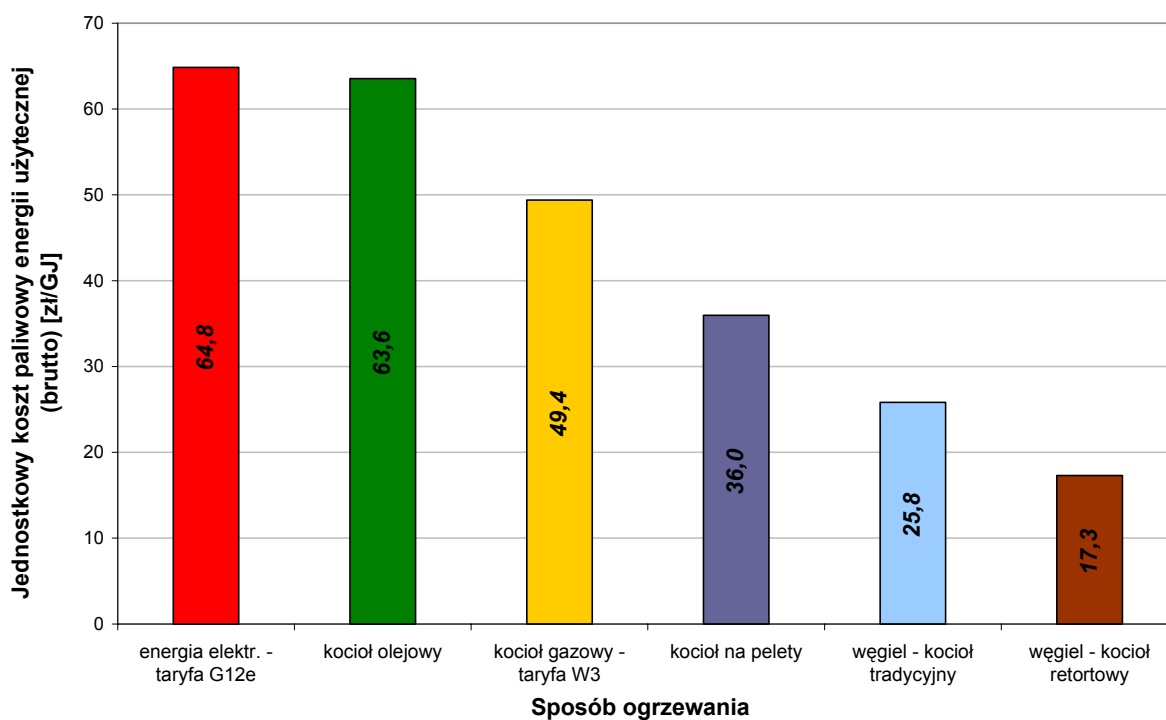
Roczne koszty na ogrzanie budynku reprezentatywnego					Redukcja kosztów paliwa*
Rodzaj kotła	Cena paliwa, energii (brutto)		Koszt paliwa		
	Ilość	Jednostka	Ilość	Jednostka	
Kocioł węglowy - tradycyjny	380	zł/Mg	2 923	zł/a	-
Kocioł węglowy - retortowy	360	zł/Mg	1 958	zł/a	33,0%
Kocioł gazowy - taryfa W3	1,41	zł/m ³	5 591	zł/a	-91,3%
Kocioł olejowy	2,2	zł/l	7 194	zł/a	-146,2%
Kocioł na pelety	550	zł/Mg	4 070	zł/a	-39,3%
Ogrzewanie elektr. - taryfa G12e	228,8	zł/MWh	7 340	zł/a	-151,2%

* wartości ze znakiem (-) oznaczają wzrost kosztów ogrzewania

Tabela 4.3. Roczne koszty paliwa ponoszone na ogrzanie budynku reprezentatywnego w zależności od sposobu ogrzewania.

Rysunek 4.1. Porównanie rocznych kosztów ogrzewania w zależności od używanego nośnika energii.

Rysunek 4.2. Porównanie jednostkowych kosztów ogrzewania w zależności od używanego nośnika energii.

Na zamieszczonych wykresach widać znaczne zróżnicowanie w kosztach, ponoszonych na ogrzewanie domów w zależności od stosowanego nośnika. Dokonując wyboru zakupu nowego źródła ciepła należy mieć również na uwadze, że opłaty za rachunki, nie są rozłożone równomiernie na cały rok, lecz na okres sezonu grzewczego (zwłaszcza w przypadku gazu i energii elektrycznej), niekorzystnie wpływając na „portfel” użytkownika. Najtańsze

w eksploatacji są zdecydowanie układy zasilane paliwami stałymi, biomasą i węglem. Wadą tych układów jest konieczność częstej obsługi urządzeń przez użytkowników, co praktycznie nie występuje w przypadku zasilania paliwami gazowymi i ciekłymi.

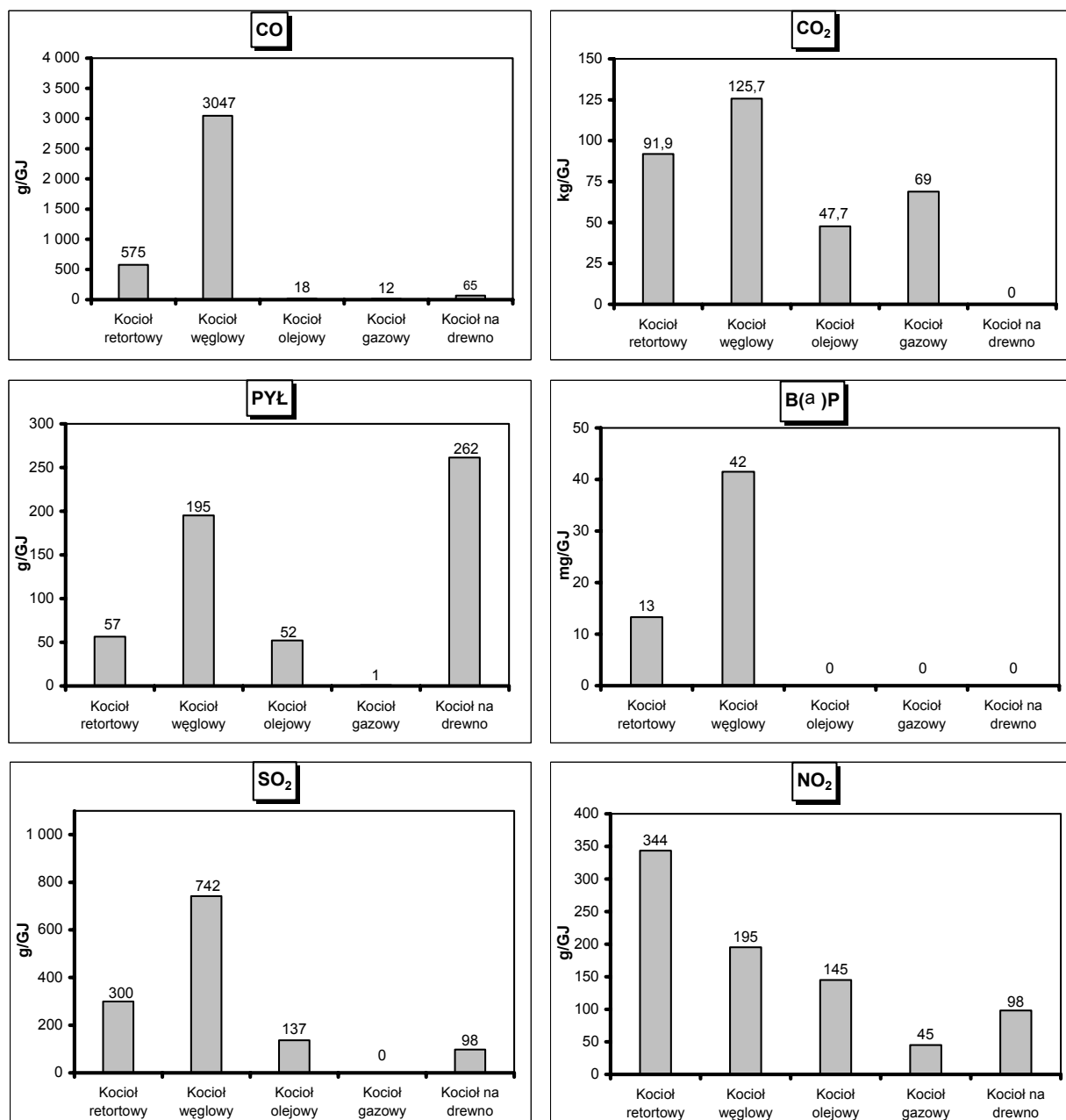
4.2.3. Zmiana rocznych emisji zanieczyszczeń w wyniku wymiany kotła

W wyniku zastosowania nowoczesnych urządzeń grzewczych zastępując stare nieefektywne kotły węglowe zmniejsza się przede wszystkim emisja zanieczyszczeń gazowych i lotnych. W przypadku tlenków azotu, przy zastosowaniu niektórych technologii, występuje wzrost ich emisji, spowodowane to jest zwiększeniem temperatury w komorze spalania kotła, co sprzyja powstawaniu tzw. termicznych tlenków azotu. Wzrasta również emisja pyłu przy spalaniu biomasy, co wynika ze zdecydowanie większej ilości spalanego paliwa w stosunku do węgla. Do obliczeń ilości emitowanych rocznie zanieczyszczeń zastosowano podobnie jak dla bilansu całkowitego emisji w Gminie wskaźniki opisane w załączniku nr 2.

Lp.	Rodzaj zanieczyszczenia	Jednostka	Kocioł węglowy	Kocioł retortowy		Kocioł olejowy		Kocioł gazowy		Kocioł na drewno	
			Emisja	Emisja	Redukcja emisji	Emisja	Redukcja emisji	Emisja	Redukcja emisji	Emisja	Redukcja emisji
1	2	3	4	5	6	7	8	7	8	9	10
1	SO ₂	kg/a	84,0	33,9	59,6%	15,5	81,5%	0	100,0%	11,1	86,8%
2	NO ₂	kg/a	22,1	38,9	-76,0%	16,4	25,8%	5,1	76,9%	11,1	49,8%
3	CO	kg/a	344,9	65,1	81,1%	2,0	99,4%	1,4	99,6%	7,4	97,9%
4	CO ₂	kg/a	14 227	10 403	26,9%	5 396	62,1%	7 794	45,2%	0	100%
5	pył	kg/a	22,1	6,4	71,0%	5,9	73,3%	0,1	99,5%	29,6	-33,9%
7	B(a)P	g/a	4,7	1,5	68,1%	0	100%	0	100%	0	100%

Tabela 4.4. Roczna emisja zanieczyszczeń powstająca w wyniku spalania paliw do celów grzewczych w zależności od sposobu ogrzewania (wielkości redukcji, przed którymi występuje znak (-) oznaczają wzrost rocznych emisji).

Dla zobrazowania możliwego do osiągnięcia efektu ekologicznego w wyniku wymiany nieefektywnego źródła ciepła zbudowano wykresy słupkowe (Rysunek 4.3) przedstawiające jednostkowe emisje zanieczyszczeń w przeliczeniu na 1 GJ ciepła użytecznego. Na pierwszy rzut oka widać, że najmniej korzystnie na tle pozostałych wypada obiekt wyposażony w tradycyjny kocioł węglowy, zwłaszcza dla tych najbardziej szkodliwych substancji, czyli: B(α)P, CO, SO₂ i NO₂.

Rysunek 4.3. Porównanie emisji zanieczyszczeń powstających przy spalaniu paliw do celów grzewczych przy produkcji 1 GJ ciepła użytkowego (z uwzględnieniem sprawności energetycznej urządzeń grzewczych).

4.3. Wskaźniki oceny efektywności ekonomicznej i ekologicznej przedsięwzięć termomodernizacyjnych w budynkach indywidualnych

Kluczową kwestią programu jest ekonomiczna zachęta użytkowników (odbiorców) energii, by inwestowali w przedsięwzięcia najbardziej efektywne ekonomicznie w stosunku do poniesionych kosztów. Do tego celu posłużono się metodami powszechnie stosowanymi w krajach rozwiniętych.

4.3.1. Krańcowe koszty redukcji emisji zanieczyszczeń w okresie żywotności inwestycji

Metoda ta pozwala ocenić efekt ekologiczny przedsięwzięć inwestycyjnych w stosunku do poniesionych kosztów. Wyraża się go stosunkiem różnicy kosztów i różnicy emisji zanieczyszczeń w całym okresie żywotności inwestycji. Do obliczeń przyjęto, że na koszt eksploatacji urządzenia składa się koszt paliwa.

$$CCH = \frac{\Delta LCC}{\Delta E_H} \quad [\text{zł/kg}_H]$$

gdzie:

ΔLCC – koszty różnicowe alternatywnej technologii w stosunku do stanu istniejącego,

ΔE_H – różnica emisji w wyniku zastosowania alternatywnej technologii,

przy czym:

H – rodzaj zanieczyszczenia (CO_2 , $\text{B}(\alpha)\text{P}$, Pył, $\text{SO}_2+\text{NO}_2+\text{CO}$),

dalej,

$$\Delta LCC = LCC_{(2)} - LCC_{(1)}$$

gdzie:

$LCC_{(1)}$ – koszt w cyklu żywotności w stanie istniejącym,

$LCC_{(2)}$ – koszt w cyklu żywotności w stanie po inwestycji.

$$LCC = C_C + \sum_{n=1}^{n=t} \frac{K_{eks}}{(1+r)^n} = C_C + \frac{K_{eks}}{CRF}$$

$$CRF = \frac{r}{1 - (1+r)^{-n}}$$

gdzie:

K_{eks} – koszt eksploatacji (paliwa)

C_C – koszt kapitałowy

n – okres żywotności (dla kotłów $n=15$ lat, dla przedsięwzięć termomodernizacyjnych $n=20$ lat)

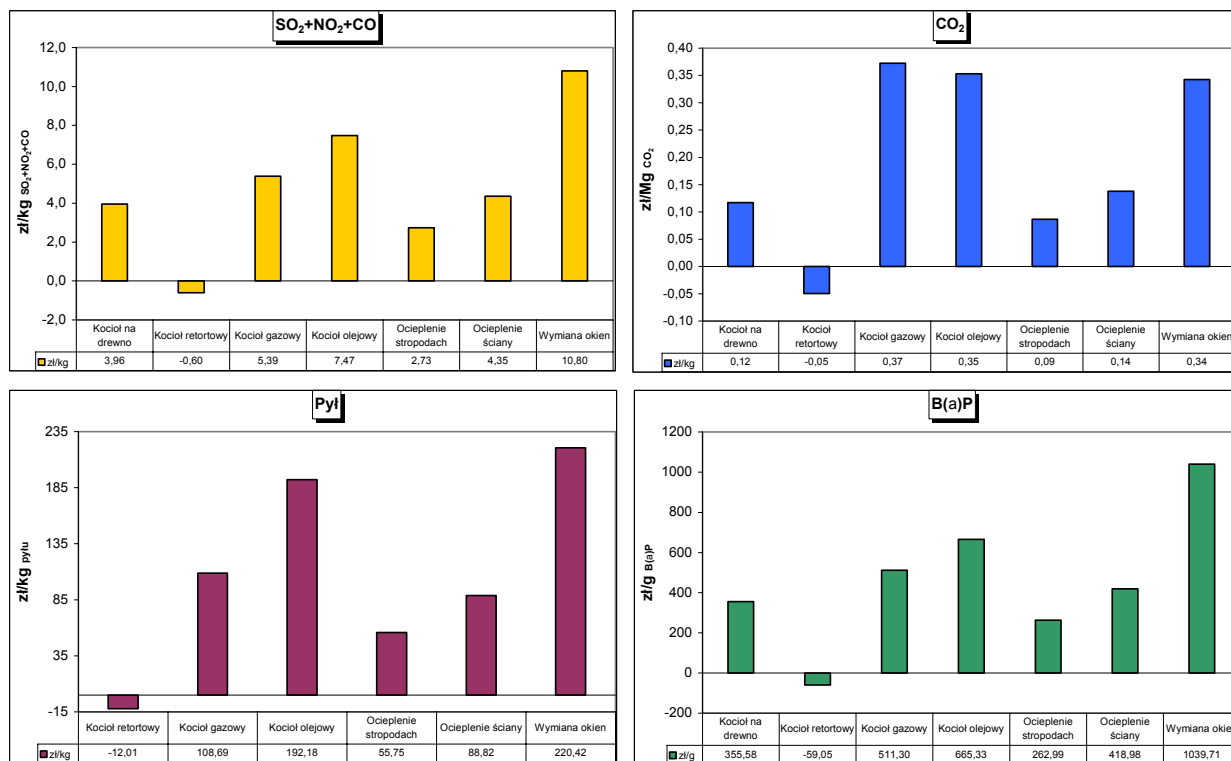
r – stopa dyskonta (założono: $r = 6,5\%$)

CRF – współczynnik odzysku kapitału

dla stanu istniejącego $C_C = 0$, gdyż nie występują koszty inwestycyjne.

Wyniki obliczeń przedstawiono w postaci graficznej (Rysunek 4.4) dla czterech rodzajów zanieczyszczeń (CO_2 , pył, $\text{B}(\alpha)\text{P}$ oraz suma $\text{SO}_2+\text{NO}_2+\text{CO}$). Dla celów porównawczych oprócz kotłów, przeanalizowano również efekty ekologiczne termorenowacji budynków po stronie ocieplenia przegród zewnętrznych i wymiany stolarki okiennej. Z porównania wynika, że dla kotłów na biomasę i węglowych retortowych redukcja jednostki emisji zanieczyszczeń kosztuje najmniej. Największe są z kolei koszty redukcji emisji dla kotłów olejowych i gazowych, co związane jest przede wszystkim z dużymi kosztami eksploatacyjnymi tych urządzeń.

Przedsięwzięcia termorenowacyjne co prawda nie są obciążone kosztami eksploatacyjnymi, lecz przy bardzo wysokich kosztach inwestycyjnych jawią się również jako mało efektywne, a zwłaszcza wymiana stolarki okiennej.

Rysunek 4.4. Porównanie kosztów redukcji emisji zanieczyszczeń w okresie żywotności inwestycji.

4.3.2. Średnioroczny jednostkowy koszt kapitałowy oszczędności energii

Jest to zdyskontowany koszt związany z realizacją przedsięwzięcia (koszt kapitałowy) w formie ilorazu wyrównanych rocznych rat FXC i średniej rocznej oszczędności energii ΔE_r , a więc:

$$CCE = \frac{FXC}{\Delta E_r}$$

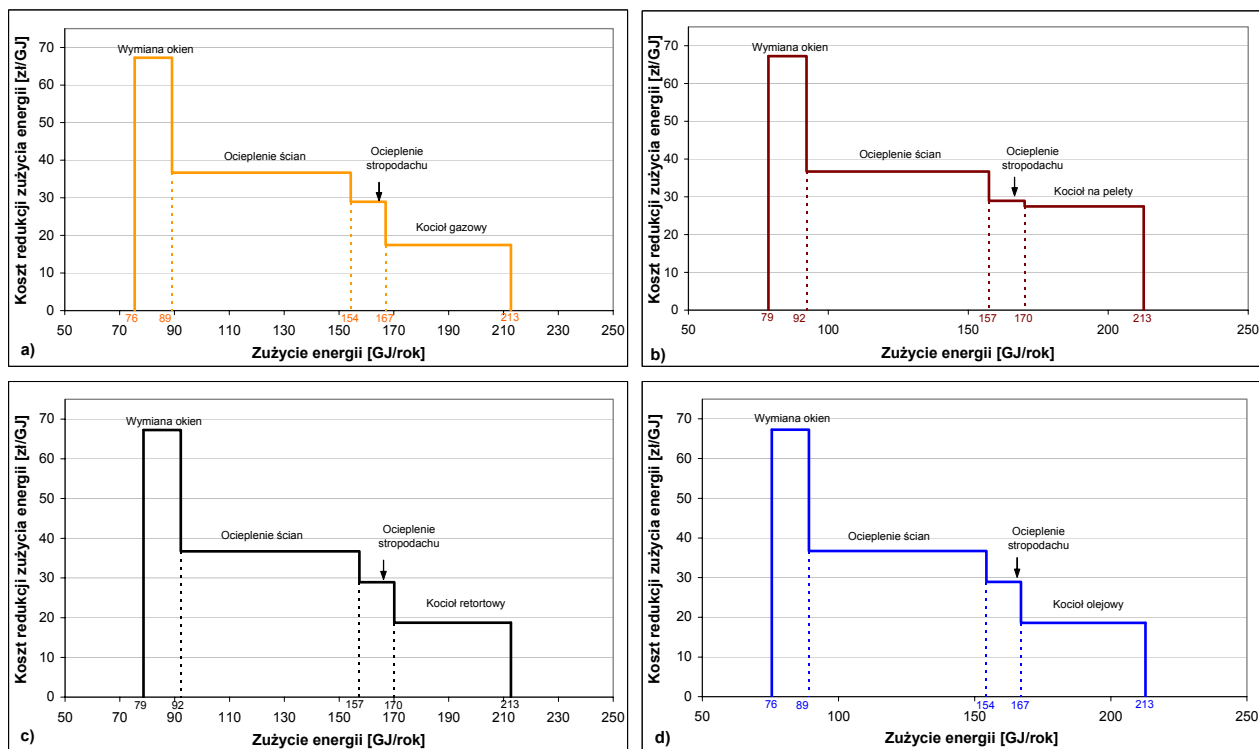
gdzie:

$$FXC = I \cdot CRF$$

I – nakłady inwestycyjne

CRF – wskaźnik zwrotu kapitału

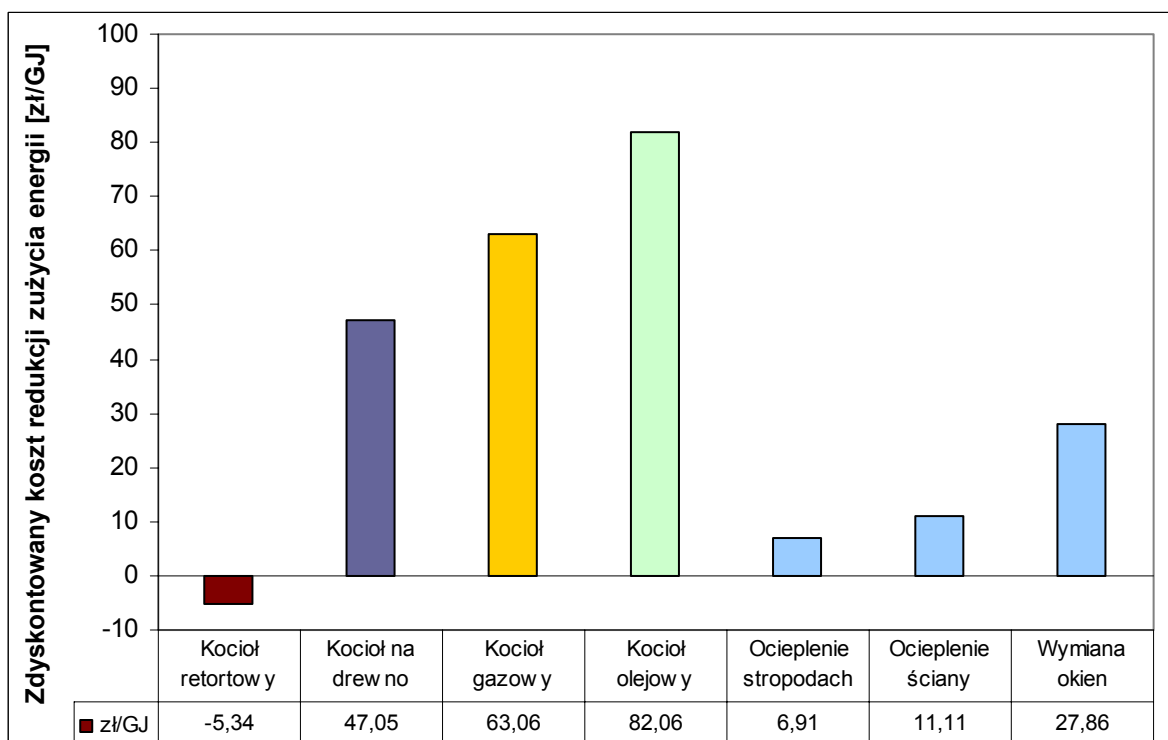
W oparciu o otrzymane wyniki obliczeń zbudowano wykresy wykorzystywane w analizach efektywności ekonomicznej przedsięwzięć do planowania realizacji przedsięwzięć po najmniejszych kosztach redukcji. Oznacza to, że priorytetowo zalecane są przedsięwzięcia o najniższych kosztach redukcji energii, chyba, że występują inne priorytety np. zły stan techniczny budynku (konieczny remont budowlany).

Rysunek 4.5. Jednostkowe koszty kapitałowe i efekty przedsięwzięć energooszczędnych w budynku indywidualnym w zależności od rodzaju kotła: a) gazowy, b) na pelety, c) retortowy, d) na olej.

Jak widać na powyższych wykresach, największy efekt energetyczny w stosunku do poniesionych kosztów inwestycyjnych dają urządzenia grzewcze. Spośród analizowanych typów kotłów najefektywniejsze są kotły gazowe i olejowe, przekłada się na to stosunkowo niska cena i przede wszystkim najwyższa sprawność energetyczna urządzeń w porównaniu z pozostałymi. Dla kotłów zasilanych wysokiej jakości paliwami drzewnymi 1 GJ energii zaoszczędzonej w wyniku zmiany źródła jest najdroższy, co wynika z najwyższych nakładów inwestycyjnych.

Wykresy potwierdzają również, że przedsięwzięcia termorenowacyjne przeprowadzane na budynkach indywidualnych są najdroższe, a redukcja zużycia energii w stosunku do poniesionych nakładów mała, zwłaszcza dla okien. Z tego powodu bardzo trudno jest pozyskać dofinansowanie dla indywidualnych inwestorów na termomodernizację. Główną przyczyną niskiej efektywności ekonomicznej przedsięwzięć termorenowacyjnych jest stosunkowo niewielki roczny koszt ogrzewania budynków indywidualnych, zwłaszcza przy stosowaniu węgla. Inaczej ma się sytuacja dla budynków ogrzewanych gazem, olejem czy energią elektryczną, gdzie koszty są dwukrotnie większe niż w budynkach ogrzewanych węglem. Z tego powodu należy brać pod uwagę również krańcowe koszty redukcji zużycia energii w okresie żywotności inwestycji z uwzględnieniem kosztów eksploatacyjnych (paliwa). Efekt obliczeń przedstawiono na kolejnym wykresie.

Rysunek 4.6. Jednostkowe koszty redukcji zużycia energii w budynku indywidualnym w zależności od rodzaju przedsięwzięcia modernizacyjnego.

Po zdyskontowaniu (zmiana wartości pieniądza w czasie) jednostkowe koszty redukcji zużycia energii maleją dla wszystkich przedsięwzięć za wyjątkiem wymiany kotła węglowego na gazowy, olejowy czy na pelety (zwiększenie rocznych kosztów eksploatacyjnych w wyniku przeprowadzenia modernizacji). Najbardziej efektywne okazują się kotły retortowe, które w okresie swojej żywotności przynoszą oszczędności. Przedsięwzięcia termorenowacyjne w całym cyklu żywotności nie przynoszą korzyści, tzn., że oszczędność energii nie kompensuje ponoszonych kosztów kapitałowych, nawet w okresie 20 lat eksploatacji. Mimo wszystko nie odradza się użytkownikom prowadzenia prac termorenowacyjnych budynków indywidualnych, wręcz przeciwnie należy dążyć do zmniejszenia zużycia energii zwłaszcza przy bardzo niepewnym rynku paliwowym. Gmina w ramach działań programowych jest zdolna wspierać swoich mieszkańców w inny sposób niż finansowy, np. poprzez prowadzenie przez Operatora programu punktu doradztwa.

5. METODYCZNE I DECYZYJNE PODSTAWY BUDOWY PROGRAMU ZMNIEJSZENIA EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ

5.1. Założenia „Programu” obniżenia niskiej emisji w budynkach indywidualnych jednorodzinnych

W „Programie” przyjęto następujące założenia:

- ♦ podstawowym warunkiem udziału w programie jest likwidacja istniejącego źródła ciepła na inne, którego konstrukcja uniemożliwia spalanie odpadów,

- ♦ dofinansowanie w ramach programu otrzymają jedynie wysokosprawne urządzenia grzewcze przy wymianie urządzeń węglowych na inne kotły: węglowe retortowe, gazowe, olejowe, ogrzewanie elektryczne, a także pompy ciepła i inne czyste technologie pod warunkiem wykazania efektu ekologicznego, które będą rozpatrywane w sposób indywidualny. W szczególnych przypadkach jest możliwe dofinansowanie wymiany kotłów niewęglowych pod warunkiem zamiany na technologie wykorzystujące odnawialne źródła energii.
- ♦ urządzenia zasilane paliwami stałymi (w tym importowane z zagranicy) muszą posiadać aktualne świadectwo na „znak bezpieczeństwa ekologicznego” przyznawanego przez Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla w Zabrzu,
- ♦ wymienione w ramach funkcjonowania „Programu” źródło ciepła musi być głównym źródłem, nie dopuszcza się sytuacji kiedy układ grzewczy stanowią dwa równoważne źródła ciepła jak np. kocioł węglowy wraz z gazowym,
- ♦ dostawa, demontaż starych i montaż nowych urządzeń oraz serwis gwarancyjny realizowane są przez Operatora Programu,
- ♦ udział własny właścicieli i administratorów obiektów wynosi 30% nakładów inwestycyjnych dla wymiany kotłów (w przypadku gdy koszt przekracza założony w programie użytkownik dopłaca nadwyżkę) oraz 30% kosztów związanych z funkcjonowaniem Operatora Programu – Tabela 5.1,
- ♦ udział własny właścicieli i administratorów obiektów w przypadku zastosowania niekonwencjonalnych urządzeń, np. pomp ciepła wynosi 30%. W przypadku gdy całkowity koszt jest większy niż koszt kwalifikowany (10 000 zł - koszt wymiany i zakupu), wówczas użytkownik pokrywa również nadwyżkę kosztów,
- ♦ kolejność wymiany kotłów w zgłoszonych do programu obiektach realizowana będzie na podstawie kolejności składania wniosków według dat stempla wpływu wniosku do Urzędu Miasta lub Operatora.

5.1.1. Cele programu

Dla Gminy Racibórz podstawowym celem realizacji programu jest zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery na jej obszarze. Wszelkie możliwe wsparcie zewnętrzne gminy w zakresie realizacji „Programu” jest możliwe jedynie przy wykazaniu pozytywnego efektu ekologicznego możliwego do osiągnięcia w wyniku wdrożeń. Korzyści ekonomiczne (eksploatacyjne) wynikające z wymiany źródła ciepła interesują przede wszystkim, nie władze samorządowe, lecz użytkowników tych urządzeń. Dla tych ostatnich efekt ekologiczny jest z kolei sprawą wtórną, tak więc jeżeli użytkownik w wyniku udziału w programie nie będzie ponosił dodatkowych kosztów w stosunku do stanu obecnego, tym chętniej do niego przystąpi. Istnieją również użytkownicy, którzy chcą użytkować kotły zasilane paliwami gazowymi lub ciekłymi zwiększając komfort użytkowania, kosztem wzrostu rocznych kosztów eksploatacyjnych. Ze wstępnych deklaracji pochodzących z ankietyzacji wynika, że najczęściej wybierane są kotły na węgiel (ponad 76 %), kotły gazowe (prawie 21%), olejowe (prawie 1%) oraz inne (ponad 2% - założono, że kotły biomasowe). Są to jednak deklaracje wstępne, co oznacza, że z czasem będą się one zmieniały, dlatego też do analizy przyjęto, że wszyscy

uczestnicy programu wymienią stare źródło ciepła na kocioł retortowy. W rzeczywistości, po zapoznaniu się przez mieszkańców ze szczegółowymi zasadami udziału w „Programie ograniczenia niskiej emisji”, wystąpi również chęć wymiany na inne niż retortowe źródła ciepła, np. gazowe czy też wykorzystujące odnawialne źródła energii. Sytuacja taka spowoduje, że rzeczywisty efekt ekologiczny będzie zapewne większy niż wyliczony w „Programie”.

5.1.2. Warunki realizacji „Programu”

Podstawowym warunkiem udziału w „Programie”, ze strony nabywcy – użytkownika, jest deklaracja udziału na zasadach ogólnych opisanych w niniejszym „Programie” oraz szczegółowych w regulaminie uczestnictwa w „Programie”.

Program obejmuje w zakresie modernizacji źródła ciepła:

- ♦ pomoc Operatora w doborze urządzenia zgodnie z potrzebami cieplnymi budynku,
- ♦ demontaż starej jednostki grzewczej oraz dostawę i montaż nowej,
- ♦ wymianę istniejącego źródła ciepła węglowego na inne węglowe (tylko kotły retortowe) lub na kocioł gazowy, olejowy, przyłączy sieciowe, ogrzewanie elektryczne lub na inne alternatywne źródło ciepła,
- ♦ adaptację wewnętrznej sieci do nowych warunków pracy (regulacja hydrauliczna),
- ♦ możliwość skorzystania ze zorganizowanych dostaw paliw,
- ♦ koordynację Operatora Programu nad wszystkimi działaniami.

Niniejszy „Program” nie ogranicza możliwości działań przekraczających zakres wyżej wymieniony. Nie przewiduje się w niniejszym programie wsparcia finansowego indywidualnych użytkowników przy realizacji przedsięwzięć termorenowacyjnych (ocieplenie przegród zewnętrznych, wymiana stolarki okiennej, modernizacja instalacji wewnętrznej).

Obecnie na polskim rynku funkcjonują komercyjne banki udzielające kredyty na preferencyjnych warunkach na cele termorenowacyjne. Gmina może służyć doradztwem i wsparciem merytorycznym (wykonanie uproszczonych audytów energetycznych, pomoc w wypełnieniu odpowiednich wniosków kredytowych, doradztwo). Obowiązkami tymi można również obarczyć Operatora Programu.

5.1.3. Propozycja działań i ich finansowanie (wymiana kotłów)

Program związany jest z działaniami mającymi na celu poprawę jakości powietrza atmosferycznego w Raciborzu, dlatego przewiduje się skorzystanie z istniejących mechanizmów wspierających finansowo tego typu działania.

NAKŁADY MODERNIZACYJNE

W oparciu o przyjęte założenia techniczne oszacowano wysokość nakładów na zakup i wymianę źródła ciepła na poziomie **10 000 zł** na jeden obiekt (koszt przyjęto, jak dla kotła retortowego).

W oparciu o przyjęty koszt kwalifikowany dokonano kalkulacji dopłat ze strony Gminy. Gmina dopłaci użytkownikowi 70% kosztów wymiany źródła ciepła, jeżeli koszt ten nie

przekracza kosztu kwalifikowanego, czyli 10 tys. zł łącznie dla zakupu urządzeń i prac związanych z montażem. Dopuszcza się możliwość dofinansowania zakupu urządzeń innych niż kotły, np. pompy ciepła, układy solarne, a także ogrzewanie elektryczne i przyłącza sieciowe, lecz dopłata ze strony Gminy nie przekracza 70% kosztu kwalifikowanego, czyli nie przekroczy 7000 zł.

ILOŚĆ OBIEKTÓW OBJĘTYCH PROGRAMEM ORAZ CZASOKRES REALIZACJI PROGRAMU

Zakłada się, że program w całym okresie realizacji będzie koordynowany przez Operatora. W związku z tym przewiduje się możliwość optymalizacji ilości wymienionych źródeł i czasu realizacji całego programu w oparciu o monitoring realizacji i potrzeb. Innym ważnym warunkiem realizacji programu oprócz chęci mieszkańców jest zdolność gminnego budżetu na poniesienie znaczących obciążeń jakimi niewątpliwie programy wdrożeniowe się cechują.

Bazując na informacjach pozyskanych w wyniku ankietyzacji (170 chętnych) oraz preferencjom Urzędu Miasta, przyjęto, że w programie wymienionych zostanie 200 starych kotłów i pieców na inne ekologiczne źródło ciepła. Biorąc pod uwagę powyższe założenia oraz możliwości finansowe Gminy, opracowano etapy realizacji z podziałem na trzy kolejne lata.

Rodzaj kotła	Liczba kotłów wymienianych w kolejnych latach programu			
	I rok	II rok	III rok	Suma
Węglowy - retortowy	80	60	60	200

Tabela 5.1. Ilości i rodzaje planowanych modernizacji systemów grzewczych w budynkach indywidualnych objętych programem

INŻYNIERIA FINANSOWANIA

Uwzględniając aktualnie obowiązujące zasady dofinansowania oraz koszty proponuje się następującą inżynierię finansowania przy wykorzystaniu środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach. Przedstawiony w poniższej tabeli mechanizm finansowania nie uwzględnia na tym etapie dotacji i umorzenia pożyczki z WFOŚiGW, ponieważ wszelkie rachunki ekonomiczne należy przeprowadzać zgodnie z zasadami operowania środkami publicznymi, czyli bez dotacji i umorzeń, które mimo, że są prawdopodobne, nie są jednak w 100% pewne. Niemniej jednak należy mieć na uwadze, że zgodnie z zasadami przyznawania dotacji wysokość dofinansowania w tym zakresie może wynosić do 50% kosztów kwalifikowanych dla zadań inwestycyjnych (p. 2.2.2. ZASAD UDZIELANIA I UMARZANIA POŻYCZEK, UDZIELANIA DOTACJI ORAZ DOPLAT DO OPROCENTOWANIA PREFERENCYJNYCH KREDYTÓW I POŻYCZEK NA 2006 ROK). Ponadto zgodnie z opisanymi zasadami dotacja dla „zadań wieloetapowych realizowanych w ramach programów ograniczenia niskiej emisji dotacja może dotyczyć tylko pierwszego i ostatniego etapu dofinansowywanego ze środków Funduszu” (p. 2.4.). Oprócz dotacji występuje również możliwość częściowego umorzenia pożyczki udzielanej przez Fundusz (do 50%

udzielonej pożyczki dla jednostek samorządu terytorialnego), lecz wysokość umorzenia może ulec zmniejszeniu jeżeli pożyczka udzielona została wraz z dotacją.

Etapy	Wymiana źródeł ciepła						Funkcjonowanie operatora					
	Liczba kotłów		Łączny koszt	Udział własny mieszkańca		Pożyczka WFOŚiGW	Łączny koszt	Udział własny mieszkańca		Udział Gminy		
	%	szt.	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%	zł	
I rok	40,0%	80	800 000	30%	240 000	70%	560 000	80 000	30%	24 000	70%	56 000
II rok	30,0%	60	600 000	30%	180 000	70%	420 000	60 000	30%	18 000	70%	42 000
III rok	30,0%	60	600 000	30%	180 000	70%	420 000	60 000	30%	18 000	70%	42 000
SUMA	100%	200	2 000 000		600 000		1 400 000	200 000		60 000		140 000

Tabela 5.2. Przyjęty mechanizm finansowania oparty na aktualnych zasadach finansowania przez WFOŚiGW oraz możliwości finansowe Gminy.

Łączny koszt programu na realizację i obsługę wymiany źródeł ciepła w budynkach jednorodzinnych indywidualnych wraz z kosztami Operatora wynosi: 2 200 000 zł.

EFEKT EKOLOGICZNY MOŻLIWY DO OSIĄGNIĘCIA PO WDROŻENIU PROGRAMU

Efekt ekologiczny uzależniony jest bezpośrednio od ilości przeprowadzonych wymian źródeł ciepła oraz od rodzaju paliwa jaki będzie używany po wdrożeniu przedsięwzięcia. Zakładając, że program zostanie zrealizowany w stopniu minimalnym, tzn. zgodnie z przyjętymi założeniami (200 jednostek), obliczono przewidywany efekt ekologiczny możliwy do osiągnięcia po zakończeniu programu.

Lp.	Substancja	Jednostka	Wielkość dotychczasowa	Wielkość planowana	Różnica bezwzględna	Redukcja zanieczyszczenia
1	2	3	4	5	6	7
1	SO ₂	kg/a	16 800	6 780	10 020	60%
2	NO ₂	kg/a	4 420	7 780	-3 360	-76%
3	CO	kg/a	68 980	13 020	55 960	81%
4	CO ₂	kg/a	2 845 400	2 080 600	764 800	27%
5	pył	kg/a	4 420	1 280	3 140	71%
7	B(a)P	kg/a	0,9	0,3	0,6	68%

Tabela 5.3. Efekt ekologiczny możliwy do uzyskania w 200 budynkach przy realizacji przyjętych założeń.

Lp.	Substancja	Jednostka	Wielkość dotychczasowa	Różnica bezwzględna	Redukcja zanieczyszczenia
1	2	3	4	5	6
1	SO ₂	kg/a	260 331	250 311	3,8%
2	NO ₂	kg/a	70 739	74 099	-4,7%
3	CO	kg/a	1 067 432	1 011 472	5,2%
4	CO ₂	kg/a	47 032 690	46 267 890	1,6%
5	pył	kg/a	68 584	65 444	4,6%
7	B(a)P	kg/a	14	13	4,6%

Tabela 5.4. Efekt ekologiczny możliwy do uzyskania przy realizacji przyjętych założeń na tle emisji całkowitej w budynkach jednorodzinnych.

Rzeczywisty, szczegółowy efekt ekologiczny wynikający z realizacji „Programu” jest trudny do zweryfikowania, ze względu na brak możliwości pełnych pomiarów poszczególnych emitorów. Natomiast ogólne regularne pomiary jakości powietrza na obszarze gminy prowadzone są przez Wojewódzką Stację Sanitarno Epidemiologiczną w Katowicach przygotowującą roczne raporty umożliwiające porównywanie zmian zanieczyszczenia w czasie.

5.1.4. Ocena opłacalności inwestycji po stronie użytkownika

Przyjmując założony mechanizm finansowania programu jako właściwy, określono również korzyści ekonomiczne jakie ponosi potencjalny użytkownik nowego kotła. Jedynymi kosztami jakimi jest obciążony to koszty inwestycyjne pomniejszone o dotację z gminy (maksymalnie 70% nakładów całkowitych).

Dla ocen opłacalności inwestycji stosuje się metody zdyskontowanego szacowania dochodów i wydatków wynikających z rachunku przepływów pieniężnych. Wśród metod uważanych za podstawowe można wyróżnić dwie:

- ♦ metoda *wartości bieżącej netto (NPV)*

NPV jest to różnica w złotych między wartością bieżącą i nakładem inwestycyjnym. Pokazuje ona inwestorowi pieniężną wartość opłacalności przedsięwzięcia. Jeżeli $NPV > 0$, inwestycja jest w obszarze opłacalności. NPV w czasie n wyraża się zależnością:

$$NPV = \sum_{n=0}^{n=N} \frac{CF_n}{(1+r)^n}$$

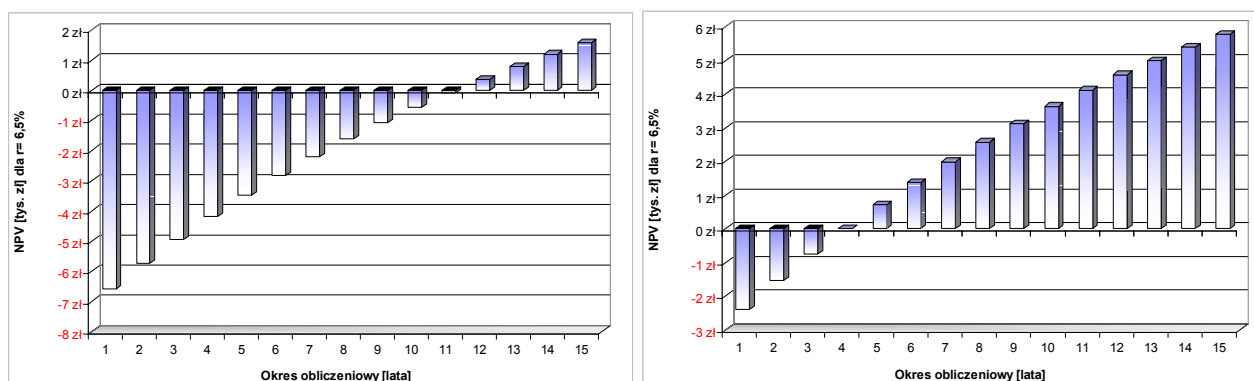
gdzie:

n – bieżący rok eksploatacji,

N – całkowita liczba lat eksploatacji,

CF_n – przepływy pieniężne dla analizy opłacalności obliczony na końcu toku n ,

r – stopa dyskonta

Rysunek 5.1. Strumienie środków pieniężnych z dotacją (po lewej) i bez dotacji (po prawej) zdyskontowane w czasie żywotności inwestycji (przykład dla kotłów retortowych).

- ♦ metoda *zdyskontowanego czasu zwrotu (DPBP)*

Metoda ta tylko w jednym punkcie różni się od tradycyjnego niedyskontowanego czasu zwrotu (SPBP): porównujemy nakłady z wpływami pieniężnymi zdyskontowanymi, czyli

wyrażonymi w bieżącej wartości strumienia pieniężnego. Określamy ją korzystając ze zdyskontowanych przepływów pieniężnych, gdy:

$$NPV = 0$$

i gdy:

$$n = m$$

wówczas:

$$\underline{DPBP = m}$$

Dla analizowanych w programie przedsięwzięć otrzymujemy następujące wartości wskaźników opłacalności ekonomicznej:

Roszaj nakładów	Z dotacją 70%			Bez dotacji	
	NPV zł	DPBT lata	SPBT lata	DPBT lata	SPBT lata
Kotły retortowe	30 257	3,99	3,42	11,19	7,78
Kotły gazowe	-282 591	-	-	-	-
Kotły olejowe	-420 630	-	-	-	-
Kotły na drewno	-151 614	-	-	-	-
Ocieplenie ścian	-17 167	10,30	7,34	-	24,46
Ocieplenie stropodachu	3 245	7,58	5,84	-	19,45
Wymiana okien	-32 118	-	13,31	-	44,37

Tabela 5.5. Wskaźniki efektywności ekonomicznej po stronie użytkownika (porównanie warunków z dotacją oraz bez dotacji).

5.1.5. Propozycja działań i ich finansowanie (prace termorenowacyjne)

Wspomniano już wcześniej w niniejszym „Programie” o trudnościach jakie się wiążą z finansowaniem przedsięwzięć termomodernizacyjnych, związanymi z dużymi kosztami ponoszonymi na tego typu inwestycje oraz z niewielkim wyborem wśród istniejących mechanizmów wsparcia indywidualnego inwestora. Jednym z możliwych do wykorzystania mechanizmów jest **Ustawa o Wspieraniu Przedsięwzięć Termomodernizacyjnych** (Dz. U. Nr 162 /98, 76/2001) stanowiąca formę pomocy Państwa w procesie zmniejszania zużycia energii cieplnej w budynkach.

Podstawą uzyskania premii termomodernizacyjnej, czyli umorzenia 25% kredytu jest zrealizowanie zaleceń audytu energetycznego, którego metodologia jest określona w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 15 stycznia 2002 r. Intencją Ustawy jest, aby spłata kredytu dodatkowo nie obciążała inwestora, a spłaty rat kredytowych miały pokrycie w kwocie oszczędności powstałych w wyniku realizacji przedsięwzięcia termomodernizacyjnego. Warunkiem uzyskania kredytu jest przedstawienie audytu energetycznego, czyli rodzaj specjalnej analizy, która wykazuje oszczędności kosztów energii i kosztów ogrzewania, wynikające z planowanego przedsięwzięcia termomodernizacyjnego. Kredyt udzielony na realizację przedsięwzięcia termomodernizacyjnego nie przekracza 80%

kosztów inwestycji, a okres spłaty kredytu nie przekracza 10 lat. Miesięczne spłaty kredytu wraz z odsetkami nie mogą być mniejsze od raty kapitałowej powiększonej o należne odsetki i nie są większe równowartości 1/12 kwoty rocznych oszczędności kosztów energii, uzyskanych w wyniku realizacji przedsięwzięcia termomodernizacyjnego.

Bank udzielający kredytu, przekazując Funduszowi Termomodernizacyjnemu (w Banku Gospodarstwa Krajowego) audyt, dołącza do niego umowę o kredyt zawartą pod warunkiem przyznania premii termomodernizacyjnej. Fundusz Termomodernizacyjny dokonuje weryfikacji audytu energetycznego albo zleca wykonanie takiej weryfikacji innym podmiotom. Po pozytywnej weryfikacji audytu energetycznego, BGK zawiadamia inwestora i bank kredytujący o przyznaniu premii termomodernizacyjnej.

Alternatywą jest również kredyt preferencyjny możliwy do uzyskania w bankach komercyjnych (np. Bank Ochrony Środowiska BOŚ) oparty na **zasadach kredytowania przez bank ze środków NFOŚiGW inwestycji z zakresu termomodernizacji (LO4-4)**.

W przedmiot kredytowania wchodzi przedsięwzięcia z zakresu termomodernizacji budynków, w tym:

- ♦ wymiana okien,
- ♦ ocieplenie ścian materiałów stropów,
- ♦ wymiana armatury materiałów instalacjach ciepłych materiałów wodnych,
- ♦ budowa lub modernizacja instalacji wentylacyjnej,
- ♦ ograniczenie zużycia ciepła dla potrzeb c.o. materiałów c.w.u.,
- ♦ usuwanie materiałów azbestowych lub wymiana na inne bezazbestowe.

O kredyt ubiegać się mogą właściciele lub zarządcy budynków oraz ich współwłaściciele pod warunkiem przedstawienia zgody pozostałych właścicieli budynku na wykonanie termomodernizacji.

Warunki kredytowania:

- ♦ maksymalna kwota kredytu – 800.000 zł, lecz nie więcej niż 90 % kosztu przedsięwzięcia,
- ♦ maksymalny okres realizacji zadania - do 12 miesięcy od daty postawienia przez bank kredytu do dyspozycji kredytobiorcy,
- ♦ okres karencji – spłata kredytu rozpocznie się w następnym miesiącu po zakończeniu zadania,
- ♦ oprocentowanie kredytu – 0,4 stopy redyskontowej weksli nie mniej niż 3% w stosunku rocznym
- ♦ okres kredytowania – do 7 lat nie dłużej niż do 31.12.2010 r.

Mechanizmy te są konkurencyjne wobec ogólnodostępnych kredytów komercyjnych i pozwalają na zaoszczędzenie w stosunku do nich do 10% kosztów całkowitych. Nie zmienia to jednak faktu, że są to przedsięwzięcia wysoce kapitałochłonne, a co za tym idzie skierowane do użytkowników mogących udźwignąć tego typu obciążenie finansowe. Dodatkowo należy również mieć na uwadze, że w przypadku mechanizmu opartego o „Ustawę Termorenowacyjną” podstawowym warunkiem uzyskania kredytu i premii jest załączenie do

wniosku pełnego audytu energetycznego. Koszt przygotowania takiego dokumentu w zależności od zakresu waha się w granicach od 1000 do 2000 zł. W przypadku drugiego przytoczonego mechanizmu wymagane są obliczenia techniczno – energetyczne wchodzące w zakres uproszczonego audytu energetycznego (koszt ok. 200 – 400 zł)

Rekomenduje się w niniejszym „Programie”, aby inwestycje termomodernizacyjne przeprowadzane były wyłącznie ze środków własnych użytkownika obiektu. W przypadku wystąpienia możliwości dofinansowania robót termorenowacyjnych przez mechanizmy wsparcia, zakłada się, że Operator Programu będzie mógł występować jako jednostka pośrednicząca i wspomagająca (m.in. wnioski, audyty uproszczone, itp.) pomiędzy użytkownikiem obiektu, a źródłem dofinansowania. Warunki dofinansowania zostaną ustalone pomiędzy użytkownikiem, a instytucją finansującą.

5.1.6. Propozycja działań i ich finansowanie (budynki nowe i w budowie)

W projekcie nowobudowanego domu przewiduje się instalację układu grzewczego, w skład, którego wchodzi również jednostka grzewcza, więc koszt zakupu takiej jednostki jest wliczony w koszty całej budowy. Rekomenduje się, aby inwestycje zakupu urządzeń grzewczych do budynków nowych lub w budowie, podobnie jak w przypadku termomodernizacji, przeprowadzane były wyłącznie ze środków własnych użytkownika obiektu. W przypadku wystąpienia możliwości dofinansowania zakupu nowego kotła zakłada się, że Operator Programu będzie mógł występować jako jednostka pośrednicząca i wspomagająca (m.in. wnioski, audyty uproszczone, itp.) pomiędzy użytkownikiem obiektu, a źródłem dofinansowania. Warunki dofinansowania zostaną ustalone pomiędzy użytkownikiem, a instytucją finansującą (np. BOŚ).

5.1.7. Propozycja działań i ich finansowanie (budynki wielorodzinne)

W Gminie Racibórz obecnie funkcjonuje program wspierania finansowego mieszkańców budynków zarówno wielorodzinnych, jak i jednorodzinnych. Rocznie w programie bierze udział ok. 60 wnioskodawców, przy czym ok. 90% dotyczy mieszkań w budynkach wielorodzinnych. W związku z powyższym ustala się, że dofinansowanie urządzeń grzewczych na zasadach jak dotychczas będzie realizowane jedynie w budynkach wielorodzinnych, tzn. że Urząd Miasta z własnych środków udziela bezzwrotnej dopłaty w wysokości 2500 zł na jedno źródło ciepła. Budynki jednorodzinne objęte zostaną niniejszym „Programem”.

5.2. Wytyczne do sposobu zarządzania programem i realizacji programu w budynkach indywidualnych

5.2.1. Zaangażowanie Miasta

Miasto zgodnie z ustawą o zamówieniach publicznych, dokona wyboru niezależnego operatora lokalnego lub wyznaczy operatora z własnych struktur organizacyjnych i podpisze

z nim stosowne umowy. Przy czym należy mieć na uwadze, że działalność taka wymaga dużej odpowiedzialności i wiedzy merytorycznej z zakresu zarządzania projektami.

Kolejnymi zadaniami Gminy w realizacji „Programu” są:

- ♦ Uchwalenie przez Radę Miasta „Programu ograniczenia niskiej emisji na terenie Gminy Racibórz”,
- ♦ wnioskowanie do WFOŚiGW w Katowicach o promesę,
- ♦ wybór Operatora „Programu”,
- ♦ opracowanie „Regulaminu programu ograniczenia niskiej emisji w Gminie Racibórz”,
- ♦ przygotowanie umów zawierających regulamin oraz zakres obowiązków pomiędzy Operatorem „Programu” i Miastem,
- ♦ przygotowanie umowy zawierającej regulamin oraz zakres obowiązków pomiędzy Operatorem Programu i Beneficjentami „Programu”,
- ♦ promocja „Programu” oraz wspomaganie działania punktów doradztwa, celem zwiększenia liczby uczestników (ankietyzacja mieszkańców i uzupełnianie bazy informacyjnej),
- ♦ wnioskowanie o środki dotacyjne i kredyty preferencyjne do funduszy zewnętrznych oraz zawarcie umów,
- ♦ monitoring prac Operatora „Programu” oraz sprawdzanie zgodności wykonania indywidualnych projektów z założeniami „Programu”,
- ♦ rozliczenie rzeczowe i finansowe po każdym etapie realizacji „Programu”,
- ♦ opracowanie raportów i ocena kolejnych etapów wdrożeniowych,
- ♦ dotrzymanie warunków formalno prawnych po zakończeniu „Programu”.

5.2.2. Funkcje Operatora Programu

Do zadań Operatora Programu należą:

- ♦ zawieranie z mieszkańcami indywidualnych umów na modernizację systemów ciepłowniczych,
- ♦ prowadzenie punktu doradztwa i wsparcia informacją (audyty uproszczone, pośrednictwo we wnioskowaniu do instytucji finansowych),
- ♦ negocjacje warunków i cen urządzeń z producentami i dostawcami paliwa stałego (przystosowanego do spalania w kotłach retortowych),
- ♦ koordynacja wykonawstwa robót montażowych poparte uproszczonym audytem,
- ♦ pomoc mieszkańcowi w doborze urządzenia grzewczego zgodnie z jego wymaganiami oraz potrzebami energetycznymi budynku,
- ♦ gwarancja demontażu i zniszczenia kotła w sposób uniemożliwiający jego ponowny montaż,
- ♦ zapewnienie funkcjonowania odpowiedniej ilości i o odpowiednich kwalifikacjach grup instalacyjnych, dokonujących montażu, demontażu i próby działania układu grzewczego,
- ♦ przeszkolenie użytkowników nowych urządzeń w zakresie ich obsługi,
- ♦ ustalenie strategii realizacji i harmonogramu fazy zasadniczej w oparciu o założenia programowe,

- ♦ wywiązywanie się ze zobowiązań narzuconych umowami z Urzędem Miasta oraz Beneficjentami Programu.

5.2.3. Zasady kolejności kwalifikacji udziału w programie

Podstawową przyjętą zasadą w jest ogólna dostępność beneficjentów do udziału w „Programie”, natomiast istnieją ograniczenia wynikające głównie z możliwości finansowych współudziału ze strony Gminy.

Głównym kryterium kwalifikacji uczestników „Programu” jest kolejność składania wstępnych deklaracji udziału w „Programie” w wybranym roku realizacji (decyduje data stempla Urzędu lub Operatora).

Dodatkowe kryteria, które mogą być wzięte pod uwagę są:

- wymiana źródeł ciepła, których stan techniczny uniemożliwia prawidłowe funkcjonowanie lub, które uległy całkowitemu zużyciu i nie ma możliwości ich naprawienia w taki sposób aby mogły pracować przez cały kolejny sezon grzewczy,
- wymiana źródła ciepła u mieszkańców deklarujących montaż urządzeń dających większy efekt ekologiczny niż kotły retortowe;
- wymiana źródła ciepła u mieszkańców deklarujących w trakcie trwania programu realizację kompleksowej termomodernizacji budynków (ocieplenie przegród zewnętrznych, wymiana stolarki okiennej, modernizacja instalacji wewnętrznej).

6. PODSUMOWANIE I KIERUNKI DECYZYJNE

Na podstawie analiz zarówno ekonomicznych jak i energetyczno-ekologicznych oraz preferencjom Miasta dotyczącym kierunków realizacji „Programu ograniczenia niskiej emisji” jako priorytetowe uznaje się działania na największej grupie obiektów, mianowicie mieszkalnych budynkach indywidualnych. Jest to również spełnienie oczekiwań społeczności Gminy. Ponadto zdecydowanie najbardziej opłacalne są działania zmniejszające emisję zanieczyszczeń polegające na wymianie urządzeń grzewczych, przede wszystkim nieefektywnych kotłów i pieców węglowych, jako najbardziej opłacalnych i najsilniej redukujących emisję zanieczyszczeń atmosferycznych oraz współfinansowania montażu urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii. Ilość wymienionych źródeł zależy przede wszystkim od chęci i możliwości finansowych beneficjentów programu, gdyż bez ich udziału własnego realizacja programu nie jest możliwa. Udział własny użytkowników wynosi minimalnie 30% kosztów wymiany urządzeń, pozostała część pokrywana jest przez Urząd Gminy. Na pozostałą część „Programu” będzie zaciągnięta preferencyjna pożyczka z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach. Koszt związany z funkcjonowaniem Operatora Programu zostanie również częściowo pokryty przez Beneficjentów programu (30%) oraz pozostała część z budżetu Gminy. Koszt ten nie może być dofinansowany przez WFOŚiGW w Katowicach ponieważ nie stanowi kosztu kwalifikowanego. (Tabela 6.1. Ramowy harmonogram rzeczowo-finansowy programu likwidacji emisji w budynkach jednorodzinnych w latach 2006-2009).

Warunki wdrożenia niniejszego „Programu” są następujące:

- Uchwalenie przez Radę Miasta „Programu” – do końca sierpnia 2006 r.,
- Podjęcie Uchwały przez Radę Miasta o zaciągnięciu pożyczki z WFOŚiGW – do końca sierpnia 2006 r.,
- Przygotowanie i złożenie wniosku o udzielenie promesy na dofinansowanie programu przez WFOŚiGW w Katowicach – do końca września 2006r.,
- Upowszechnienie zasad dofinansowania w 2006 roku – do końca października 2006r.,
- Wybór i podpisanie umowy z Operatorem Programu – do końca listopada 2006r.,
- Zorganizowanie targów urządzeń grzewczych posiadających certyfikat ICHPW na terenie Gminy Racibórz (zadanie realizuje wybrany uprzednio operator programu – Gmina jest koordynatorem tych działań) – do końca grudnia 2006r.,
- zweryfikowanie liczby uczestników I etapu zadania na 2006r. (zadanie realizuje wybrany uprzednio operator programu – Gmina jest koordynatorem tych działań) – do końca roku 2006r.,
- Przygotowanie i złożenie wniosku o udzielenie pożyczki na dofinansowanie I etapu realizacji programu przez WFOŚiGW w Katowicach – do końca roku 2006r.,
- Rozpoczęcie wymiany źródeł ciepła – maj 2007r.

Podejmując decyzje o zakresie i sposobie realizacji „Programu ograniczenia niskiej emisji” należy przede wszystkim liczyć się z aspektami ekologicznymi i społecznymi, jednak wszelkie działania należy skoordynować z polityką inwestycyjną gminy. W Tabeli 6.2. oraz na Rysunkach 6.1. i 6.2. przedstawiono szacunkowe obciążenie budżetu Gminy Racibórz w wyniku realizacji „Programu” z uwzględnieniem finansowania opartego o kredytowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach. Przepływy pieniężne zostały przedstawione bez uwzględnienia dotacji oraz potencjalnych umorzeń zaciągniętych kredytów.

W „Programie” przedstawia się następujące możliwości inicjowania i wspierania wymiany urządzeń grzewczych działań dla prywatnych budynków jednorodzinnych przez dofinansowanie (do 70%) wymiany źródła ciepła (kotła i innych źródeł ciepła).

W niniejszej „Programie” przyjmuje się następujący zakres inwestycji:

- 2007 rok - wymiana 80 urządzeń grzewczych,
- 2008 rok - wymiana 60 urządzeń grzewczych,
- 2009 rok - wymiana 60 urządzeń grzewczych.

Ten zakres wymian źródeł ciepła na ekologiczne (certyfikowane), jako minimum, stanowi ok. 5% wszystkich budynków indywidualnych w gminie. W przypadku powstania większej możliwości dofinansowania dotacjami „Programu” ze źródeł pomocowych oraz większego zainteresowania właścicieli budynków, ta część „Programu” będzie modyfikowana na rzecz objęcia „Programem” większej liczby uczestników.

Proponowany zakres „Programu” na lata 2007-2009 ograniczenia niskiej emisji w strukturach ekologicznych przyniesie w grupie źródeł niskiej emisji w stosunku do stanu istniejącego zmniejszenie o (wartości szacunkowe w stosunku do wszystkich budynków jednorodzinnych w Gminie):

- pył – redukcja o 4,6%,
- SO₂ – redukcja o 3,4%,
- NO₂ – przyrost emisji o 4,7%,
- CO – redukcja 5,2%,
- CO₂ – redukcja 1,6%,
- B(α)P – redukcja 4,6%.

Uwzględniając aktualnie obowiązujące zasady dofinansowania oraz koszty proponuje się następującą inżynierię finansowania przy wykorzystaniu środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach:

- Udział mieszkańców w wymianie urządzeń w latach 2007 – 2009	600 000 zł,
- Pożyczka z WFOŚiGW w latach 2007 – 2009	1 400 000 zł,
- Udział Gminy w koszcie operatora „Programu” w latach 2007 - 2009	140 000 zł,
- Udział mieszkańców w koszcie operatora „Programu” w latach 2006 - 2008	60 000 zł.

Łączny koszt programu na realizację i obsługę wymiany źródeł ciepła w budynkach jednorodzinnych indywidualnych wraz z kosztami Operatora wynosi: **2 200 000 zł.**

Przewiduje się również możliwość otrzymania dotacji (do 50% kosztów kwalifikowanych) dla etapów realizowanych w pierwszym i ostatnim roku realizacji programu oraz umorzenia pożyczki z WFOŚiGW w Katowicach (do 50% pożyczki).

Tabela 6.1. Ramowy harmonogram rzeczowo-finansowy programu likwidacji emisji w budynkach jednorodzinnych w latach 2006-09

Lp.	Czynność	Nakłady finansowe [zł]			Termin realizacji	Wykonawca
		Właściciela	Gminy	Inne (WFOŚiGW)		
1.	Zatwierdzenie przez Gminę programu działań na lata 2007 - 2009		bez obciążenia budżetu, praca własna UM		sierpień 2006	Przedłożenie Prezydent Miasta Zatwierdzenie Rada Miasta
2.	Rozpowszechnienie uczestnictwa w programie		praca własna UM		wrzesień - listopad 2006	Urząd Miasta
3.	Zebrań deklaracji uczestników i uszczegółowienie planu działania na 2007 rok		praca własna UM		grudzień 2006	Urząd Miasta
4.	Opracowanie i założenia wniosku na dofinansowanie z dostępnych źródeł pomocowych - 2006 r. do WFOŚiGW w Katowicach		praca własna UM		wrzesień 2006	Urząd Miasta
5.	Zamknięcie inżynierii finansowania programu na 2007		praca własna UM		grudzień 2006	Urząd Miasta
6.	Wybór operatora programu		praca własna UM		listopad 2006	Urząd Miasta
7.	Realizacja wymiany 80 źródeł ciepła w 2007: - praca operatora, w tym uproszczone audyty dobór urządzeń - zakup urządzeń - wymiana, przeróbki na instalacji wewnętrznej i uruchomienie	24 000 180 000 60 000	56 000 0 0	420 000 140 000	maj 2007 - paź. 2007	Operator programu
8.	Weryfikacja zasad naboru i aktualizacji uczestników programu na 2008		praca operatora		listopad 2007	Operator Programu i Urząd Miasta
9.	Opracowanie i złożenie wniosków na dofinansowanie planu na 2007 r ze środków pomocowych, w tym WFOŚiGW		praca własna UM		grudzień 2007	Urząd Miasta
10.	Zamknięcie inżynierii finansowania planu na 2008		praca własna UM		grudzień 2007	Urząd Miasta
11.	Realizacja wymiany 60 źródeł ciepła w 2008 r.: - praca operatora, w tym uproszczone audyty dobór urządzeń - zakup urządzeń - wymiana, przeróbki na instalacji wewnętrznej i uruchomienie	18 000 135 000 45 000	42 000 0 0	315 000 105 000	maj 2008 - paź. 2008	Operator programu
12.	Weryfikacja zasad naboru i aktualizacji uczestników programu na 2008		praca operatora		listopad 2008	Operator Programu i Urząd Miasta
13.	Opracowanie i złożenie wniosków na dofinansowanie planu na 2008 ze środków pomocowych, w tym WFOŚiGW		praca własna UM		grudzień 2008	Urząd Miasta
14.	Zamknięcie inżynierii finansowania planu na 2008 r.		praca własna UM		grudzień 2008	Urząd Miasta
15.	Realizacja wymiany 60 źródeł ciepła w 2009 r.: - praca operatora, w tym uproszczone audyty dobór urządzeń - zakup urządzeń - wymiana, przeróbki na instalacji wewnętrznej i uruchomienie	18 000 135 000 45 000	42 000 0 0	315 000 105 000	maj 2009 - paź. 2009	Operator programu

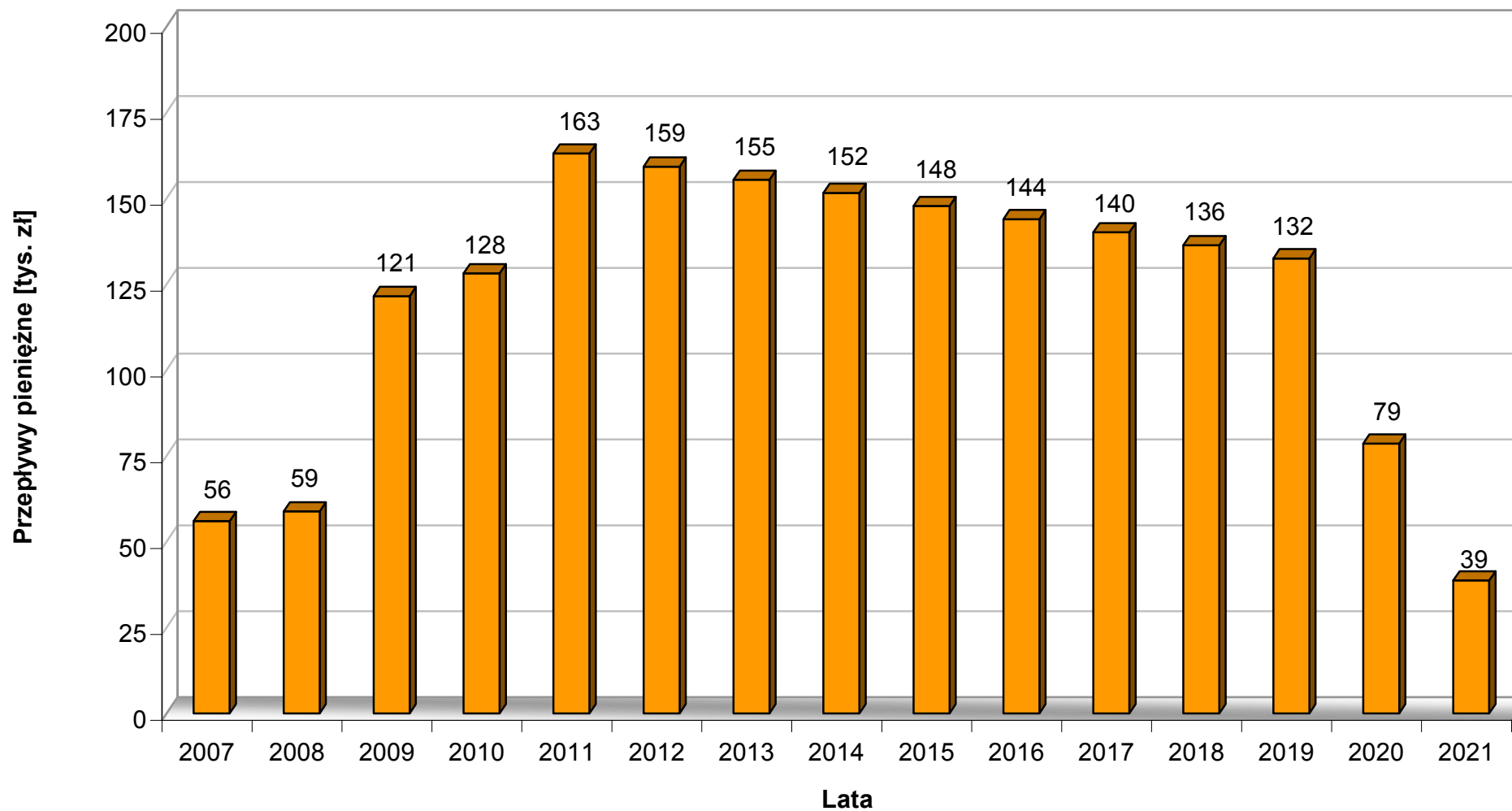
Program ograniczenia niskiej emisji na terenie Gminy Racibórz

Tabela 6.2. Obciążenie budżetu Gminy w wyniku realizacji „Programu likwidacji niskiej emisji na terenie Gminy Racibórz”

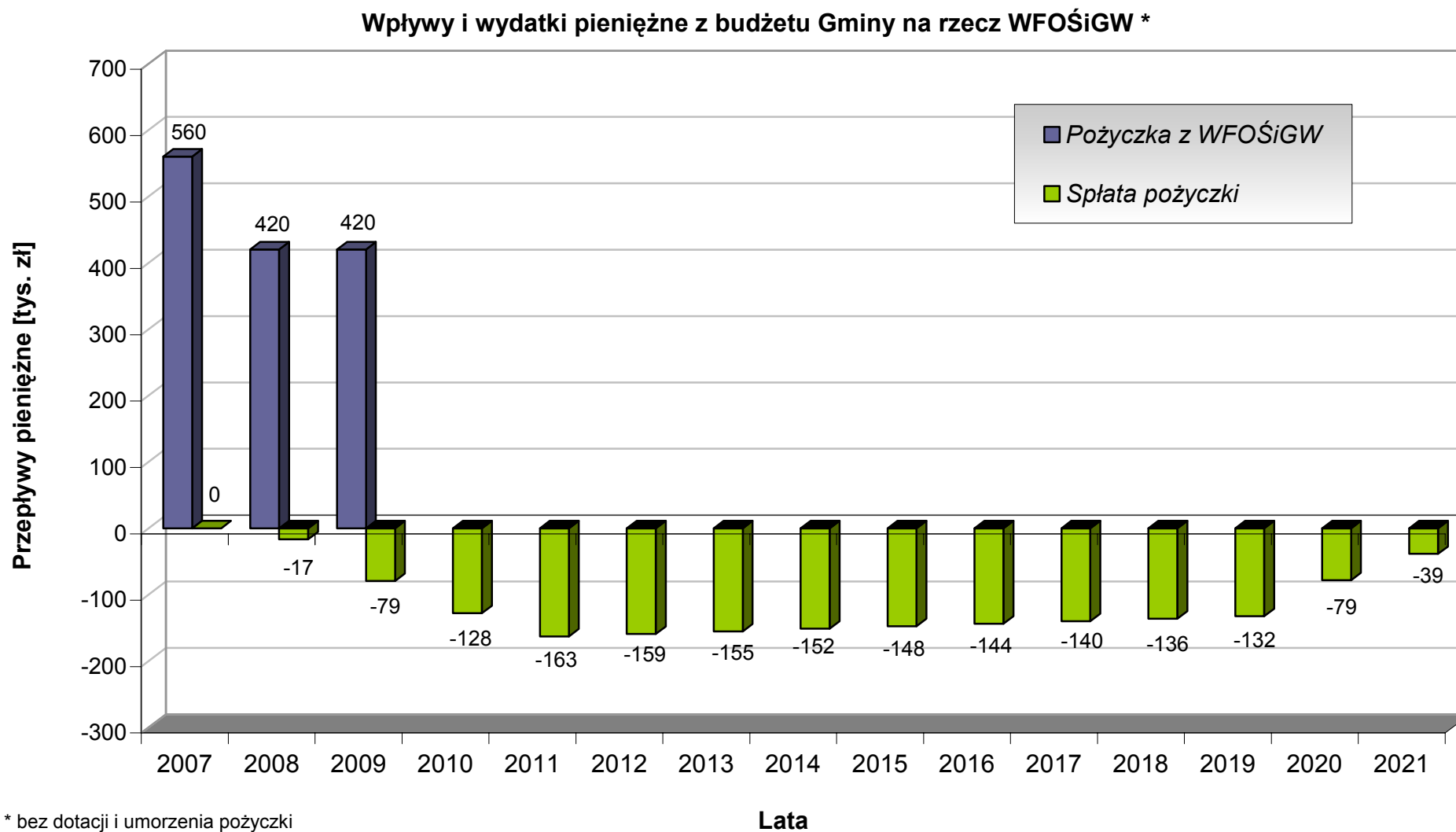
Założenia kredytowe (zgodne z aktualnymi zasadami WFOŚiGW)																		
Okres spłaty pożyczki, w tym 12 lat																		
Okres karencji 12 msc																		
Oprocentowanie pożyczki w skali roku 3 %																		
L.p.	Obciążenie budżetu Gminy związane z realizacją programu ograniczenia niskiej emisji																	
	<i>Rok</i>		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	RAZEM
1.	Wydatki projektowe łącznie, w tym:	tys. zł	616	462	462	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 540
1.1.	Pożyczka z WFOŚiGW (kapitał)	tys. zł	560	420	420	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 400
1.2.	Środki własne z budżetu Gminy	tys. zł	56	42	42	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	140
2.	Roczne obciążenie budżetu Gminy, w tym:	tys. zł	56	59	121	128	163	159	155	152	148	144	140	136	132	79	39	1 811
2.1.	Wkład własny z budżetu na wdrożenia (poz. 1.2.)	tys. zł	56	42	42	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	140
2.2.	Spłata pożyczki z WFOŚiGW (kapitał + odsetki)	tys. zł	0	17	79	128	163	159	155	152	148	144	140	136	132	79	39	1 671

Rysunek 6.1. Wykres przepływów pieniężnych w budżecie Urzędu Miasta Racibórz na realizację „Programu ograniczenia niskiej emisji”

Obciążenie budżetu gminy w wyniku realizacji programu likwidacji niskiej emisji w Gminie Racibórz

Rysunek 6.2 Wykres przepływów pieniężnych pomiędzy budżetem Gminy, a WFOŚiGW w wyniku realizacji programu ograniczenia niskiej emisji

Program ograniczenia niskiej emisji na terenie Gminy Racibórz

7. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1

Harmonogram rzeczowo-finansowy:

Program ograniczenia niskiej emisji na terenie Gminy Racibórz

sporządzony na podstawie: (założenia programowe)

Poziom cen 2006 r.

Lp	Wyszczególnienie zakres rzeczowy z danymi technicznymi obiektów	Zakres rzeczowy		Termin		Nakłady inwestycyjne ogółem brutto	Źródła finansowania			Nakłady do poniesienia w kolejnych latach nakłady całkowite / środki WFOŚiGW		
		Jedn. miary	Ilość	Rozpoczęcia	Zakończenia		Środki prywatne	Środki Gminy	WFOŚiGW	2007 r.	2008 r.	2009 r.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	14	15	16
I	Podstawowe obiekty i roboty technologiczne		200	2007	2009	2 000 000	600 000	0	1 400 000	800 000 / 560 000	600 000 / 420 000	600 000 / 420 000
	A. Źródło ciepła	szt.	200	2007	2009	2 000 000	600 000	0	1 400 000	800 000 / 560 000	600 000 / 420 000	600 000 / 420 000
	1. Zakup podstawowych urządzeń technologicznych	szt.	200	2007	2009	1 500 000	450 000	0	1 050 000	600 000 / 420 000	450 000 / 315 000	450 000 / 315 000
	a/ kocioł węglowy retortowy	szt.	200	2007	2009	1 500 000	450 000	0	1 050 000	600 000 / 420 000	450 000 / 315 000	450 000 / 315 000
	2. Roboty demontażowe, adaptacja kotłowni i roboty montażowe	kpl.	200	2007	2009	500 000	150 000	0	350 000	200 000 / 140 000	150 000 / 105 000	150 000 / 105 000
	a/ kotłownia węglowa retortowa	kpl.	200	2007	2009	500 000	150 000	0	350 000	200 000 / 140 000	150 000 / 105 000	150 000 / 105 000
	B. Dodatkowe źródło ciepła - instalacja solarna	kpl.	0	2005	2009	0	0	0	0	0 / 0	0 / 0	0 / 0
II	Koszty Operatora Programu			2007	2009	200 000	60 000	140 000	0	80 000 / 0	60 000 / 0	60 000 / 0
	Razem					2 200 000	660 000	140 000	1 400 000	880 000 / 560 000	660 000 / 420 000	660 000 / 420 000

Wskaźniki emisji zanieczyszczeń ze spalania paliw

Źródło wskaźników		Dane z analiz IChPW				Materiały informacyjno-instruktażowe MOŚZNiL 1/96				Na podstawie publikacji U.S. Environmental Protection Agency No AP-42	
Lp.	Substancja	Kocioł retortowy		Kocioł węglowy		Kocioł olejowy		Kocioł gazowy		Kocioł na drewno	
		Jednostka	Wskaźnik	Jednostka	Wskaźnik	Jednostka	Wskaźnik	Jednostka	Wskaźnik	Jednostka	Wskaźnik
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	SO ₂	kg/Mg	6,24	kg/Mg	10,925	kg/m ³	4,75	kg/10 ⁶ m ³	0	kg/Mg	1,5
2	NO ₂	kg/Mg	7,15	kg/Mg	2,875	kg/m ³	5	kg/10 ⁶ m ³	1280	kg/Mg	1,5
3	CO	kg/Mg	11,96	kg/Mg	44,85	kg/m ³	0,6	kg/10 ⁶ m ³	360	kg/Mg	1
4	CO ₂	kg/Mg	1912	kg/Mg	1850	kg/m ³	1650	kg/10 ⁶ m ³	1964000	kg/Mg	0
5	pył	kg/Mg	1,17	kg/Mg	2,875	kg/m ³	1,8	kg/10 ⁶ m ³	15	kg/Mg	4
6	B(a)P	kg/Mg	0,000273	kg/Mg	0,00061						

Szacunkowe nakłady inwestycyjne na przedsięwzięcia termomodernizacyjne dla budynku jednorodzinnego (budynek reprezentatywny jak w tabeli 4.1. bez ocieplonych przegród zewnętrznych)

Rodzaj nieruchomości	Nakłady finansowe na poszczególne przedsięwzięcia inwestycyjne									Nakłady finansowe na różne rodzaje pakietów przedsięwzięć termomodernizacyjnych			
	Audyt energetyczny (rodzaj i koszt)	Źródło ciepła		Instalacja wewnętrzna c.o. i c.w.u	Wymiana stolarki okiennej	Ocieplenie ścian zewnętrznych	Ocieplenie stropodachu (dachu)	Układ solarny c.w.u.	Pompa ciepła	Modernizacja kompleksowa (ocieplenie + okna + instalacja)	Modernizacja kompleksowa + układ solarny	Modernizacja kompleksowa z pompą ciepła	Modernizacja kompl. z pompą ciepła i ukt. solarnym
	Koszt [zł/obiekt]												
Budynek indywidualny jednorodzinny	Uproszczony	Retortowy	7 500	8 000	10 080	26 376	4 050	16 000	26 000	56 006	72 006	74 506	90 506
		Gazowy	5 500							54 006	70 006		
	Na pelety	11 000	59 506							75 506			
	Olejowy	8 000	56 506							72 506			
	Na drewno nieprzetworzone	6 000	54 506							70 506			
	Na słomę	7 000	55 506							71 506			
	zł/obiekt												

8. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

- [1] Program Ochrony Środowiska dla gminy Racibórz na lata 2004 - 2015, Arcadis – Ekokonrem, 2004 r.,
- [2] Projekt założeń do planu zaopatrzenia Miasta Racibórz w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, „INHUT” Sp. z o.o., 2000 r.,
- [3] Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Raciborskiego na lata 2004-2015, Arcadis – Ekokonrem, 2003 r.,
- [4] Strategia Rozwoju Powiatu Raciborskiego, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Zakład Consultingu i Działalności Gospodarczej „PETEX” w Opolu 2000 r.,
- [5] Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego od 2004 roku oraz cele długoterminowe do roku 2015, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, 2002 r.,
- [6] Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2015, Urząd Marszałkowski, 2000 r.,
- [7] Wniosek o wydanie pozwolenia zintegrowanego dla CM Racibórz, Eko-ekspert, 2005 r.
- [8] Stan środowiska w województwie śląskim w roku 2004, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, 2004 r.,
- [9] Materiały informacyjno-instruktażowe MOŚZNiL 1/96, Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, 1996 r.,
- [10] Czysta i zielona energia – czyste powietrze w województwie śląskim. Materiały seminaryjne, Krystyna Kubica, Jerzy Raińczak – IChPW,
- [11] Inwentaryzacja emisji gazów cieplarnianych i ich prekursorów w roku 2002, Krajowe Centrum Inwentaryzacji Emisji, 2002 r.,
- [12] Zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do opracowania preferencyjnych kredytów i pożyczek na 2006 rok, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach,
- [13] Ustawa o Wspieraniu Przedsięwzięć Termomodernizacyjnych. Dz. U. Nr 162 /98, 76/2001
- [14] Zasady kredytowania przez Bank Ochrony Środowiska ze środków NFOŚiGW inwestycji z zakresu termomodernizacji (LO4-4),
- [15] Geografia Polski Mezoregiony Fizyczno-Geograficzne, Jerzy Kondracki, Warszawa 1994 r.,